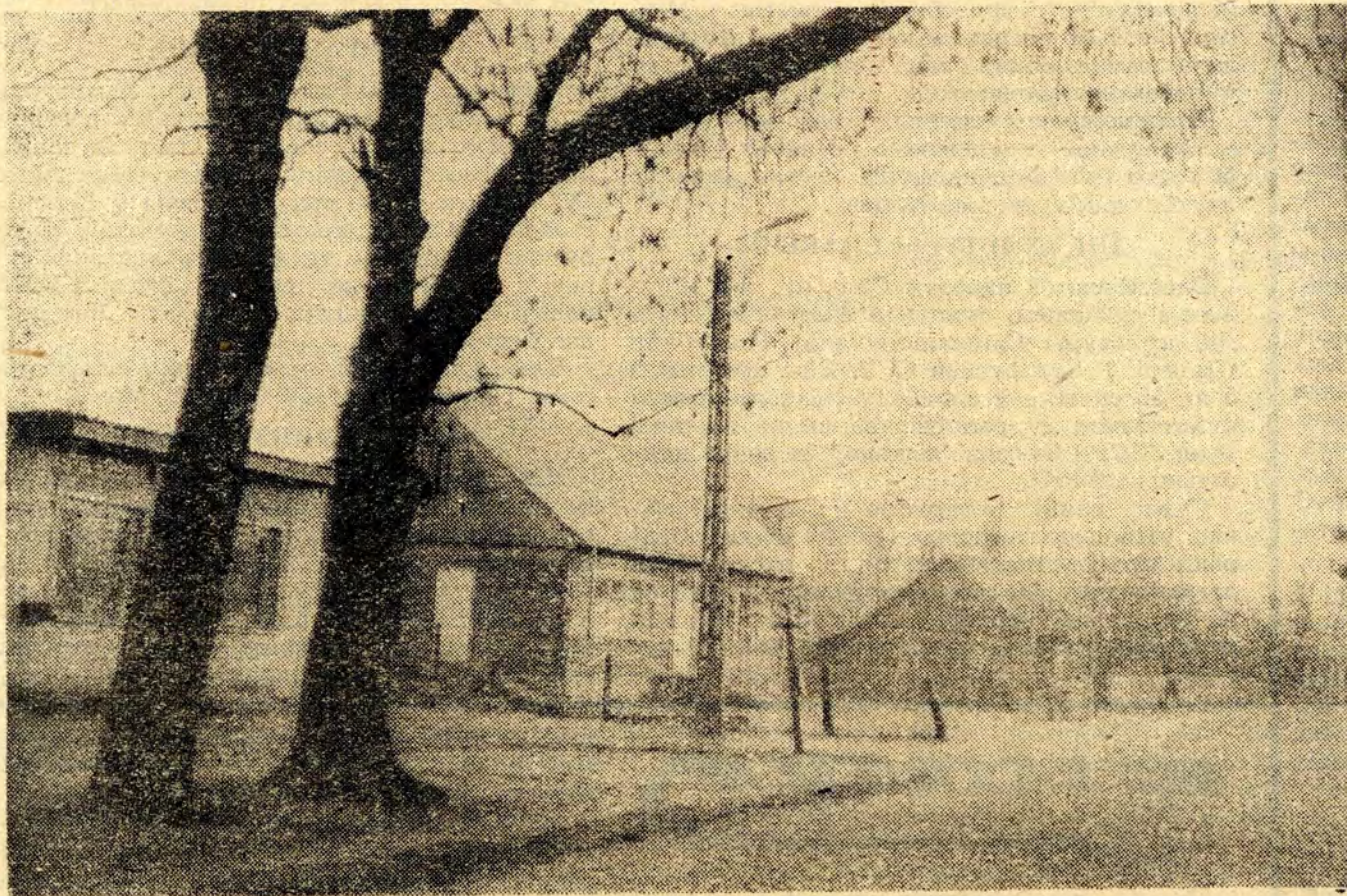
Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 4 (1550) ГОД XXXI БЕЛАСТОК, 26 СТУДЗЕНЯ 1986 г. ЦАНА 10 зл.

Мядзвежыкі — вёска з выгляду вельмі акуратная.

З рэпарцёрскіх запісак

ДАРОГА ДА СОНЦА

Вёску Мядзвежыкі можна знайсці толькі на вельмі дакладных картах Беластоцкага ваяводства. Схавалася яна за лесам, далёка ад праязных дарог у Мілейчыцкай гміне. Але я пра гэтую вёску чуў ад дзяцінства, значыць, амаль ад паўстагоддзя, бо тут па-суседску і Мікулічы, і Рагачы, і Вулька Нурэцкая, і Зубачы, значыць, мае родныя старонкі.

На гэты раз у Мядзвежыкі завялі мяне „ваенныя сцежкі", на якіх шукаў я слядоў партызанскай дзейнасці Грышкі Каравая з вёскі Ставішчы, што ў шасці кіламетрах за Мядзвежыкамі.

*

Восем гадоў таму назад солтысам у Мядзвежыках выбралі Міхася Карпілюка — гаспадара аднаго з лепшых у вёсцы і чалавека, які не любіць хавацца ў шкарлупіне сваіх прыватных спраў.

Вёска, калі паглядзець на яе звонку, здаецца і даволі заможная, і дбайна адбудаваная, нават з віламі і з часткова брукаванай вуліцай, з прыпынкам ПКСу. Але солтыс кажа, што ў яго ўжо 39 рэнтыстаў, а толькі 27 дзейсных гаспадароў.

І таму так ён стараецца, каб і ў Мядзвежыках жылося выгадней. Дапамагаюць яму, вядома, іншыя жыхары гэтай вёскі, у першую чаргу Анатоль Шатыловіч, Антон Раманюк і Фёдар Данілевіч.

*

Калі выбралі яго солтысам, быў год 1977. У маі цэлая краіна рыхтавалася да агульнапар-

(Працяг на стар. 5)

ЦАНА НА ЗЯМЛЮ

У нашых старонках зямлі ніхто не цэніць і не шануе. Нават бясплатна не хочуць яе браць сяляне, і таму пастаянна накапляецца дзяржаўны фонд зямлі. Ужо цяпер вядома, што праз некалькі гадоў дзяржава стане ўласніцай звыш 30 тысяч гектараў зямлі, раскінутай па вёсках Беластоцкага ваяводства.

Незалежна, аднак, ад усяго гэтага, варта ведаць, што зямля мае сваю цану. Ваяводская рада нарадовая спецыяльнай пастановай ад 19 снежня 1985 года рашыла, што на тэрыторыі вёсак адзін **квадратны метр** дзяржаўнай зямлі не забудаванай і пад будынкамі цэніцца ад 25 зл да 100 зл. Гэтакі разнабой у цане аднаго квадратнага метра зямлі выкліканы, вядома, яе якасцю і розным прызначэннем. То ж зразумела, што кусок агарода нельга раўняць з такім жа самым кускам пяску, зрэдку парослага ядлоўцамі. Будаўнічая дзялянка будзе цаніцца вышэй ад чыстага поля, а чыстае поле — не раўня лесу з паднебнымі соснамі і елкамі.

А ўсё ж-такі гэты цэнавы разнабой, як мне падказвае жыццёвы вопыт, замнога свабоды астаўляе адміністрацыі. Якасць і вартасць кожнага куска зямлі вызначаюць людзі з геадэзійнай і сельскагаспадарчай службаў. А людзі, як людзі, бываюць розныя і, калі маюць да выбару цану ад 25 да 100 зл. за метр, дык... Нездарма заканілася ў народзе прымаўка: хто шмаруе, той і едзе. То ж гектар поля — гэта дзесяць тысяч квадратных метраў. Значыць, за гектар гэтага поля можна заплаціць і 1 мільён злотых, але можна і ў чатыры разы менш. Значыць, гульня ў спакушэнне адказнага за выцэнку працаўніка для абодвух зацікаўленых вельмі ж аплоціцца.

Крыху інакш гэтая пастанова ВРН устанаўлівае цану на дзяржаўную зямлю ў гарадах. Найвышэйшая яна, зразумела, у Беластоку. Сталіца ваяводства падзелена на тры зоны. У першай зоне, значыць у самым цэнтры горада, квадратны метр дзяржаўнай зямлі (аднолькава, прыгадаем, што пад будынкамі, што незабудаванай) каштуе аж 525 зл. Калі прыняць, што пад прыватны асабняк трэба ў сярэднім нейкіх 300 квадратных метраў плошчы (дзялянка, скажам, 15x20 метраў), дык прыдзецца заплаціць за гэтакую дзялянку

(Працяг на стар. 4)

„НІВА" — ЯКАЯ ПАВІННА БЫЦЬ?

Калі я толькі пазнаёміўся з „Ніваю", а пазнаёміўся я з ёю амаль ад першага нумара, змест яе быў для мяне заўсёды добры — і тады і цяпер. Лічу, што над тым, каб „Ніва" падабалася чытачам, сушаць галовы рэдкалегія, галоўны рэдактар, журналісты. Калі ж гэтыя людзі будуць прыслухоўвацца да жадання кожнага паасобнага чытача, то з гэтага нічога добрага не выйдзе. Той хоча куток для маладых, той хоча песні з нотамі, той хоча сонік, той хоча, каб у „Ніве" змяшчалі навуковыя тэксты, іншы хоча гульні ў шахматы. Кожны чытач ці карэспандэнт чагось хоча. Можа, гэта было б і добра, але трэба, каб на гэта „Ніва" мела не шэсць лістоў, але хоць з шаснаццаць. Бо каб на цяперашніх шасці лістах „Нівы" змясціць усё тое, што некаторыя хочуць, трэба было б моцна абмежаваць такіх журналістаў, як Гайдук ці Рудчык, а нават і Баршчэўскі. А гэта, не веру, што камунебудзь спадабалася б.

У 44 нумары ад 3 лістапада Р. Бутайла чытае ўсім карэспандэнтам „Нівы" доўгую лекцыю, з якой відаць, што Бутайле ў „Ніве" мала што і падабаецца. Не падабаецца яму пісанне аб ваенных падзеях, аб партызанах, аб мінулых часах.

Я чытаю многа савецкай прэсы. У іх надта многа пішацца аб ваенных падзеях і пішацца да слёз. І відаць, што гэтая тэма не хутка сыдзе са старонак савецкай прэсы. Народ, які перажыў трагедыю апошняй вайны, не можа яе хутка забыць.

Па тэорыі Бутайлы пісанне ўспамінаў гэта „адзнака старэння аўтара". З свайго боку лічу, што гэта рыса вельмі станоўчая, бо каб не было гэтага пісання, што б мог знаць малады чытач пра мінулае? Сёння малады, пераехаўшы ў горад з прыгожай вясковай хаты, ідзе ў жыллёвую спулдзельню з цвёрдым жаданнем і патрабаваннем новай прыгожай кватэры з усімі выгодамі.

Можа ён крыху памякчэе, калі будзе ведаць, што яго дзед, вярнуўшыся з бежанцаў, на плячах панасіў дрэва з лесу на цёплую зямлянку. А праз нейкі час, працуючы і ашчаджаючы, пабудаваў добрую хату.

Малады чалавек, які наракае на недахоп добрых дэзадарантаў, шампуняў, парашкоў, павінен ведаць, што яго бабка для мыцця бялізны ці асабістага

(Працяг на стар. 4)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (XXI)

Адной з галоўных прычын слабасці беларускага нацыянальнага руху з'яўляецца сіла яго тэндэнцый, скіраваных супраць унутранага адзінства. Аўтар нядаўна выдадзенай кнігі „Rzeczpospolita wielu narodów" Ежы Тамашэўскі прыводзіць фрагмент справаздачы Міністэрства ўнутраных спраў санацыйнай Польшчы з 1928 года:

„Zwalczanie się organizacji białoruskich jest bodaj wyjątkowe. Takiego chaosu, niekonsekwencji, a przede wszystkim zawiści nie znajdziemy w żadnym innym ugrupowaniu narodowościowym".

Удумаймася ў сэнс і страшэнна кампрамітуючую нас, беларусаў, вымову прыведзенай цытаты. Як вядома, у тагачаснай Польшчы жылі яўрэі, украінцы, рускія, літоўцы, татары, цыганы і іншыя. Сярод усіх гэтых нацыянальных груп нашы „бацькі" ўстанавілі рэкорд у непаслядоўнасці, хаосе і зайздрасці. Зразумела, што такое становішча дасканала дапамагала санацыйным уладам змагацца з беларускім рухам. Значыць, самі беларусы спрыялі нішчэнню беларусаў. З тых часоў прамінула амаль шэсцьдзесят гадоў, і мы паразумнелі. Ці сапраўды паразумнелі? А ці некатарыя з нас нават не падурнелі?

Калі ў 1980 і 1981 годзе выступілі ў жыцці Польшчы сімптомы, якія сведчылі аб тым, што амаль усё грамадства пачынае трацiць розум, апускаючыся ўсё ніжэй у бездані шаленства, у нашым асяроддзі, на шчасце, не масава, выступілі таксама тэндэнцыі, якія сведчылі аб самазнішчэнні.

У органе салідарнасцёвай экстрэмы „Głos" паявіўся артыкул, напісаны, несумненна, беларусам, які падпісаўся псеўданімам „Eliasz". Аўтар артыкула пастанавіў навесці на след беларускіх дзеячоў гончых сабак экстрэмы. І зрабіў гэта вельмі проста. Назваў па прозвішчу галоўных дзеячоў БГКТ і „Нівы", акрэсліваючы іх як „вока і вуха бяспекі". Зразумела, што ў выпадку перамогі юрчукоў і рулеўскіх, якія публічна гаварылі аб неабходнасці ставіць шыбеніцы для расправы з прыхільнікамі сістэмы, названыя аўтарам артыкула дзеячы БГКТ былі б першымі кандыдатамі на ахвяры. Хто ведае, ці аўтару публікацыі экстрэма не вызначыла б такой ролі, якую выканаў у адносінах да Сотнікава Рыбак у аповесці Быкава „Сотнікаў". Або моцна хітры або наіўны Эльяш хацеў расправіцца з беларускімі дзеячамі пры дапамозе экстрэмы, можа, і не падазраючы таго, што экстрэма расправілася б з імі якраз пры дапамозе яго.

Нацкоўванне сваіх на чужых — непрабачальны грэх, але нацкоўванне чужых на сваіх — самагубная дурнота, якая, на жаль, не чужая нашаму нацыянальнаму характару.

Прыведзены прыклад не выключэнне ў доўгім ланцугу самагубных беларускіх дзеячоў. І сёння сярод нас нямала такіх, якія ўтапілі б у лыжцы вады кожнага, хто праяўляе актыўнасць у беларускім руху. Замест таго, каб цешыцца з кожнага жывога праяву беларускасці, незалежна ад таго, ці той, хто бярэ ўдзел у гэтым руху, мне асабіста падабаецца ці не, многія ўсімі сіламі стараюцца вылімінаваць усіх тых, хто ім не адпавядае. Вялікім было маё здзіўленне, калі, знаходзячыся ў кастрычніку гэтага года ў далёкай краіне, даведаўся я, што і там паявіліся людзі з нашага асяроддзя, якія як мага болей

(Працяг на стар. 5)

МІНСК — ЛІЁН

Завяршылася паездка ў Францыю дэлегацыі гарадскога Савета сталіцы Беларусі на чале з намеснікам старшыні Мінскага гарвыканкома М. Жукоўскім. Яна знаходзілася там па запрашэнню аддзялення таварыства „Францыя—СССР" дэпартамента Рона.

Пасланцы беларускай сталіцы наведалі горад-пабрацім Мінска Ліён, былі прыняты ў Ліёнскім муніцыпалітэце, сустрэліся з рабочымі і навучэнцамі гэтага буйнога французскага горада. З канцэртамі перад ліёнцамі выступілі самадзейныя артысты з Мінска. Асобным поспехам карысталіся выступленні самадзейнага мастацкага калектыву Мінскага мотавелазавода.

Прайшоўшыя сустрэчы, безумоўна, будуць садзейнічаць умацаванню сувязей паміж Мінскам і Ліёнам, нададуць новы імпульс двухбаковаму супрацоўніцтву.

ДНІ КУЛЬТУРЫ СЛАВЕНІІ

Знаёмствам з народам Славеніі, яго мінулым і сучасным, духоўнай спадчынай сталі Дні культуры Сацыялістычнай Рэспублікі Славеніі ў Беларускай ССР. Яны прайшлі з 5 па 10 снежня ў адпаведнасці з праграмай культурнага супрацоўніцтва, якую прынялі ўрад СССР і Саюзнае выканаўчае веча Скупшчыны СФРЮ.

Сувязі паміж Беларуссю і Славеніяй маюць ужо сваю гісторыю, і сёння можна гаварыць пра іх шматграннасць і паслядоўнае пашырэнне. Аб гэтым сведчаць і сустрэчы на ўрадавым узроўні, і шматлікія дзелавыя кантакты, абмен дэлегацыямі, выстаўкамі і г.д.

Дні культуры Сацыялістычнай Рэспублікі Славеніі праводзіліся ў БССР упершыню. Жыхары Беларусі атрымалі магчымасць пазнаёміцца не толькі з асобнымі выканаўцамі і калектывамі, але і з традыцыямі, наватарскімі пошукамі славенскага мастацтва ў цэлым, глыбей пазнаць духоўнае багацце народа Славеніі. Лепшыя залы і сцэны Мінска, гарадоў і вёсак рэспублікі былі аддадзены ў распараджэнне музычных і фальклорных калектываў, вядомых выканаўцаў, эстрадных ансамбляў. Праграма Дзён прадугледжвала выступленні люблянскага актэта, славенскага духавога квінтэта, фальклорнай групы „Каляда", тэатра лялек з Любляны, правядзенне вернісажаў партызанскай графікі і рысунка, вырабаў народнага мастацтва, экспазіцыі вырабаў прамысловасці.

ДЭЛЕГАЦЫЯ З ЗША

У Мінску пабывала дэлегацыя Амерыканскага савета маладых палітычных дзеячоў, якая знаходзілася ў савецкай краіне па запрашэнню Камітэта маладзёжных арганізацый СССР. Дэлегацыя мела сустрэчы ў Мінскім гарадскім Савеце народных дэпутатаў, Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. Госці з ЗША наведалі мемарыяльны комплекс „Хатынь", дзе ўсклалі кветкі.

Членаў дэлегацыі прыняла намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Мазай.

250-ТЫСЯЧНЫ ЖЫХАР

250-тысячны жыхар нарадзіўся ў Гродна. Ім стаў сын Навумчыкаў — токара завода гандлёвага машынабудавання Аляксандра і швачкі вытворчага аб'яднання „Хімвалакно" Святланы. Гэта трэцяе дзіця ў іх сям'і. Шчаслівых бацькоў павіншавалі калегі па працы, прадстаўнікі грамадскасці, а для немаўляці выраблены памятны медаль.

ФАЛЬШЫВЫ БЛЯСК

Прэзідэнт Рэйган сцвярджае, што Амерыка падобна сёння на „ззяючы на ўзгорку горад". Ужо само параўнанне не вызначаецца навізной, яно пасыпана біблейскім пылам. А галоўнае, яно не адпавядае ісціне. Дастаткова ўспомніць, што ў гэтым „ззяючым на ўзгорку горадзе" небяспечна выйсці на вуліцу. Рэпарцёр газеты „Нью-Йорк мэгэзін", ветэран паліцэйскай хронікі Нікалас Піледжы гаворыць: „У Амерыцы сёння няма каму наздзейна і пастаянна ахоўваць закон... Напрыклад, Нью-Йорк даўно ўжо стаў для злачынцаў адкрытым горадам".

Часопіс „Ю.С. ньюс энд Уорлд рыпорт" апублікаваў красамоўны малюнак: цікае гадзіннік, толькі два дзяленні адлічыла секундная стрэлка, а ў Злучаных Штатах зроблена яшчэ адно сур'ёзнае злачынства. Праз кожныя 8 секунд крадзеж з узломам, 28 секунд — угон аўтамабіля, праз кожныя 23 мінуты — забойства. Адным словам, у гэтым „ззяючым горадзе на ўзгорку" пануе беспакараны разгул. Па начах у зарыва яго рэклам уплятаюцца шматлікія агні запаленых кукулксклanaўцамі крыжоў. Злачынцы ў белых балахонах па-зверску распраўляюцца з неграмі, індзейцамі, амерыканцамі мексіканскага паходжання.

„Акты расісцкага насілля супраць людзей з каляровай скурай растуць з уражваючай хуткасцю па ўсёй краіне", — адзначаецца ў заяве шырокавядомага ў Злучаных Штатах альянсу супраць расізму і палітычных рэпрэсій. „Атмасфера, створаная адміністрацыяй Рэйгана, вызначаецца варожасцю ў адносінах да неграў", — канстатуе газета „Бостан глоб".

Папулярны за акіянам часопіс „Пэрэйд" змясціў на сваіх старонках даклад савета па нацыянальных меншасцях ЗША, які на працягу чатырох гадоў вывучаў адносіны паліцыі і судовых органаў да асоб з нябелым колерам скуры. І вось рэзюмэ савета: амерыканскія законы аднosяцца да такіх людзей інакш, чым да белых. Аказваецца, неграў, іспанамоўных амерыканцаў і прадстаўнікоў іншых нацыянальных меншасцей арыштоўваюць у ЗША значна часцей і прыгаворваюць іх да больш працяглых тэрмінаў турэмнага зняволення. Даклад не выпадкова называецца: „Неаднолькавая справядлівасць".

...Неаднолькавая... А ці існуе яна наогул — справядлівасць? „Няма і намёку на яе прысутнасць у нашай краіне", — сказаў у сваім выступленні перад выпускнікамі Лонг-айлендскага універсітэта член суда штата Нью-Йорк Фрэнсіс Мэрфі. „За апошнія чатыры гады, — сказаў Мэрфі, — ЗША патрацілі на ваенныя мэты адзін трыльён сем мільярдаў дзевяцьсот мільёнаў долараў. І гэта ў той час, як і без таго мізэрныя асігнаванні для бяздомных, галодных, састарэлых людзей урэзваліся яшчэ больш, 35 мільёнаў амерыканцаў жывуць ніжэй афіцыйнай рысы беднасці. Такая, — працягваў Мэрфі, — амерыканская рэчаіснасць, пры якой розніца ў даходах і багаццях з'яўляецца адной з самых значных у развітых краінах Захаду. Пяць працэнтаў амерыканскіх сем'яў, якія ўладкаваліся на вяршынях сацыяльнай піраміды краіны, валодаюць амаль паловай нацыянальнага багацця". Для гэтых пяці працэнтаў Амерыка сапраўды — „ззяючы горад на ўзгорку".

Па амерыканскім тэлебачанні паказалі неяк сюжэт без усялякіх там каментарыяў. У адным з нью-йоркскіх дамоў жыхары заўважылі, што з некаторага часу кабіна ліфта стала спыняцца крыху вышэй звычайнага. Як высветлілася, зрабіў гэта бяздомны, але здольны інжынер, каб такім чынам мець магчымасць жыць у пячоры пад ліфтам.

Міністр юстыцыі ЗША Міз лічыць, што гэта гісторыя нагадвае самы натуральны анекдот. А прэзідэнт Рэйган робіць куды больш вынаходліва: ён абвінавачвае беднякоў, бяздомных і беспрацоўных у тым, што яны самі ствараюць сабе свае беды. Маўляў, лянуюцеся працаваць, недастаткова ініцыятыўныя. Так што гэта не для іх „ззяючы горад" на капіталістычным узгорку. Ім дасталіся „рэйганвілі" — менавіта так называюць амерыканцы тыя няшчасныя збудаванні з кардону і фанеры, у якіх туляцца бяздомныя.

Здарылася тое, што калісьці празорліва прадказаў адзін з заснавальнікаў Злучаных Штатаў Амерыкі Томас Джэферсан: пасля перамогі амерыканскай рэвалюцыі Злучаныя Штаты пойдуць уніз па схіле ўзгорка... Не на ўзгорак, а ўніз па схіле... І ён, народ, — папярэджваў Джэферсан, — будзе забыты, а таму яго правамі будуць пагарджаць.

А.К.

БЕЛАРУСКІ ЛІЦЭЙ У БЕЛЬСКУ — ЯГО ПЕДАГОГІ І ВУЧНІ

Кожны год вучні VIII і нават VII класаў ужо ад пачатку школьнага года, а асабліва ад паўгоддзя, задаюць сабе пытанне: што далей? Куды выбрацца на далейшую вучобу. Якую выбраць сярэднюю школу?

Беларускі ліцэй у Бельску ўжо вельмі многія гады заўчасна стараецца на гэткія пытанні даваць і вучням, і бацькам добры і карысны адказ.

Рашэннем педагагічнай рады ліцэя ў школы па вёсках Беласточчыны ўжо ад снежня пачынаюць выязджаць педагогі ліцэя. Сустракаюцца з вучнямі, сустракаюцца з настаўнікамі ды і бацькамі, праводзяць з імі размовы, расказваюць пра беларускі ліцэй і асабліва ўсім сур'ёзным, працавітым і здольным вучням восьмых класаў сардэчна раяць выбраць гэтую сярэднюю школу для далейшай вучобы. Кожнаму з тых, хто выбярэ беларускі ліцэй, за чатыры гады вучобы школа дасць абсалютна пэўную магчымасць паступіць у выбраную вышэйшую школу.

Як паказвае шматгадовы вопыт, такія сустрэчы прыносяць добры плён, аб чым сведчаць вынікі навучання ў ліцэі і колькасць паступаючых у вышэйшыя школы краіны і Савецкага Саюза сялянскіх дзяцей Беласточчыны.

Калі толькі здараецца магчымасць гаварыць з бацькамі, педагогі беларускага ліцэя гавораць з імі. І сустракаюцца часам з такой дзіўнай нэўпэўненасцю: а ці мой сын дасць рады паступіць у вышэйшую школу?

Беларускі ліцэй у Бельску смела ўсім адказвае: дасць рады, бо мы яго навучым і падрыхтуем да гэтага! Ды і прыклады вось вам у адказ на такое пытанне.

За апошнія 15 гадоў Бельскі беларускі ліцэй заўсёды знаходзіцца ў ліку некалькіх найлепшых ліцэяў усяго ваяводства, а нават і краіны па паступленню яго вучняў у вышэйшыя школы. А шматлікія алімпійцы ліцэя праслявіліся сваімі высокімі ведамі, атрымліваючы права паступаць у вузы без экзаменаў.

За апошнія ж гады выпускнікі матэматычна-фізічных класаў ліцэя паступілі ў вуз — два разы цэлымі класамі і два разы без адной асобы. Гэта найлепшы адказ усім васьмікласнікам, якія думаюць ужо аб тым, куды пайсці вучыцца.

Педагагічная рада Беларускага ліцэя ў Бельску ўжо шмат гадоў праводзіць аналіз лёсу сваіх выпускнікоў. Вынікі аналізу кожны год вывешваюцца ў школьнай вітрыне. Інфармацыі такія вельмі цікавыя і для вучняў, і для настаўнікаў, і для бацькоў.

Як прадстаўляюцца лёсы выпускнікоў 1985 года?

Матуру здало 94 асобы. Да экзаменаў у вышэйшыя школы прыступіла 81 асоба. Студэнтамі стала 61 асоба. Самыя выдатныя вынікі здабыў клас IVа, матэматычна-фізічны, дзе на 24 выпускнікоў у вузы паступіла 23.

А вось як прадстаўляецца гэта адносна напрамкаў навучання. У політэхнічныя інстытуты паступіла 11 асоб, у медыцынскія акадэміі — 6 асоб, на юрыдычныя факультэты — 5, у сельскагаспадарчыя акадэміі — 4 асобы, на эканамічныя факультэты — 4, на беларускую філалогію — 4, на біялагічны факультэт — 3, у вайсковыя афіцэрскія школы — 2, СПіС — 2, педагогіку — 2, на польскую філалогію — 2, на рускую філалогію — 2, бібліятэкарства — 2, пачатковае навучанне — 2 і на 10 далейшых спецыяльнасцей — па адной асобе.

Паводле гарадоў. Найбольш пайшло вучыцца ў Варшаву — 21 асоба, у Беласток — 17, у Люблін — 7.

11 асоб паступіла на вучобу ў СССР — у цудоўны Ленінград — 7 асоб (політэхнічны інстытут — 3, медыцынскі інстытут — 3, педагогіка спецыяльная — 1), у Маскву — 3 (політэхнічны інстытут — 2, эканоміка замежнага гандлю — 1), у Сімферопаль — 1 (медыцынскі інстытут).

Як прадстаўляецца ў гэтым удзел сялянскіх дзяцей, якія канчаюць беларускі ліцэй, у паступленні ў вузы? Вось прыклад самы новы.

З выпуску 1985 года. На 28 сялянскіх дзяцей-выпускнікоў паступіла 25 асоб, на 36 выпускнікоў рабочага паходжання — паступіла 20, а на 17 — інтэлігенцкага — паступіла 14.

Як тлумачыць гэты аванс сялянскіх дзяцей? Імкненнем іх да вучобы? Здаецца, хоць гэта выглядае на парадокс, але слабейшай падрыхтоўкай моладзі ў вясковых школах. Ды якраз у гэтай слабасці як бы скрываецца сіла, бо гэтыя маладыя людзі ідуць наперад смела і адважна, выкарыстоўваюць усе свае запасы, усю працавітасць і, калі ёсць шанц, даганяюць і пераганяюць сваіх равеснікаў з лепшых школ. Ужо ў першых класах ліцэя заўважаецца вялікая інтэнсіўнасць і сістэматычнасць у вучобе сялянскіх дзяцей. А гэтакай працы ўсімі сіламі спрыяе ўвесь мудры, вопытны і клапатлівы настаўніцкі калектыў Бельскага беларускага ліцэя.

Вось і таямніца поспехаў.

Вера Леўчук

СТАРАЖЫТНЫ ЧАС БЕЛАРУСКІ

У нашых дыскусіях па беларускай тэматыцы вылазіць наверх „шылам з мяшка" наша нізкай пробы арыентацыя ў айчыннай гісторыі. Аляксандра Бергман даслала мне нядаўна новую кніжку Генадзя Каханоўскага „Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI-XIX ст. ст." Аўтар яе гэта выдатны савецкі навуковец і дзеяч беларускай культуры. Чытаючы яго даследаванні, я нязменна адчуваю нейкую ірытацыю тым, што мы, фактычна, больш ведаем пра мінулае нават экзатычных нам краін, чымсьці пра сваю зямлю. І як тут сур'ёзна гаварыць пра нацыянальную свядомасць нашу ды годнасць?! На якіх падставах?

Але вярнуся да гэтай кніжкі Каханоўскага, напісанай глыбока і адначасова займальна, быццам гістарычны раман. Для прыкладу, трэба ведаць, што назва „беларусы" канчаткова ўсталявалася ў другой палове XIX — пачатку XX ст. „У ранейшыя часы, — піша ён, — жыхары Беларусі называлі сябе „рускімі", „палякамі", „ліцьвінамі", „тутэйшымі", „палешукамі", „пінчукамі" і г.д. Асабліва ўплывала па самавызначэнне мясцовых жыхароў іх веравызнанне".

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі гістарычнае развіццё Беларусі не было самастойным прадметам даследавання. Ні дваранскія, ні буржуазныя гісторыкі не прызнавалі самога факта існавання беларускага народа. Першая граматыка новай беларускай мовы была напісана, праўдападобна, яшчэ ў канцы васемнаццатага стагоддзя магілёўскім уніяцкім мітрапалітам Богушам-Сестранцэвічам, відомым у той час інтэлектуалам і членам шматлікіх акадэміяў навук. На жаль, як і паслейшыя такія граматыкі, улады забаранілі публікаваць (царызм страшэнна баяўся беларускага адраджэння!).

Шмат даведваемся пра Беларусь з архіваў даўняй расійскай разведкі, з рапартаў тайнай агентуры, якая дзейнічала на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага. Вядомы капітальны дакумент пад назваю „Чарцёж", складзены Максімам Цызыравым, які дзейнічаў па загаду Пятра Першага ў 1701 годзе. Дзякуючы гэтаму таленавітаму шпіёну мы ведаем сёння пра шмат-якія замкі і абаронныя аб'екты, уключна з вопісамі іх. Каханоўскі звяртае ўвагу вучонага свету на радзівілаўскі Нясвіж, які — выяўляецца — быў адным з найважных сховаў дзяржаўных дакументаў Вялікага княства Літоўскага. Нясвіжскія архівы і бібліятэкі няраз рабаваліся, мноства вывезена з іх шведамі, а таксама і ў Расію. Самі ж Радзівілы не вельмі каб атаясамлівалі сябе з Польшчаю, гэтак жа, як і слынныя літаратары Нямцэвіч, Багамолец, Нарушэвіч, пра якіх паляк Ліманоўскі пісаў: ліцьвіны рускага паходжання. Хоць твор-

(Працяг на стар 6)

ЛЮДЗІ БГКТ

ТУЖУ ПА РОДНАЙ ВЁСЦЫ

Хто як хто, але Аня Іванюк з Гданьска на ўсіх пасяджэннях, нарадах, з'ездах БГКТ мае што сказаць. І будуць гэта справы канкрэтныя, цікавыя і павучальныя. Так было на X з'ездзе БГКТ, на якім дэлегаты з вялікай увагай выслухалі яе прамову. Адчувалася вялікая адданасць справам нашай арганізацыі і адказнасць за яе лёсы. На апошнім, IV пленуме ГП Аніна слова ў дыскусіі было вельмі канструктыўнае. З нейкай асаблівай прыемнасцю былі ўспрыняты прысутнымі факт, што ў гуртку БГКТ у далёкім Гданьску ёсць харавы калектыў і моладзь мае магчымасць вывучаць беларускую мову.

У гутарцы са мною Анна Іванюк сказала шмат цёплых слоў у адрас такіх актывістаў, як Аляксандр Юзафовіч, Міхась Куптэль, Ірэна і Анна Гадончыкі, Аня Скварко, Зіна Красоўская і інш. З прыемнасцю ўспомніла яна таксама нядаўні канцэрт свайго хору ў Доме савецкай культуры ў Гданьску.

— Спявалі мы ў асноўным беларускія песні, а публіка прымала нас з вялікай цеплынёй і сардэчнасцю.

Аня таксама спявае ў хоры і з'яўляецца яго душою. Яна гаворыць, што гданьскія спевакі з радасцю прыязджаюць у Беласток на агляды беларускай песні, што арганізоўвае кожны год ГП БГКТ.

Беларуская арганізацыя ў Гданьску існуе ўжо 18 год. Яе сядзіба месціцца на адной з найбольш вядомых вуліц горада — на Доўгім Таргу, па-суседску са статуяй Нептуна, і гэты клуб з'яўляецца такім маленькім Домам беларускай культуры, домам сустрэч беларусаў у Гданьску.

Аня Іванюк была адным з ініцыятараў і арганізатараў гуртка БГКТ у Гданьску. Яна была ў яго арганізацыйным камітэце, пасля на працягу 15 год выконвала функцыю сакратара, а ўжо тры гады з'яўляецца старшынёй гуртка. Дэлегаты X з'езда БГКТ выбралі яе членам Галоўнага праўлення.

Як вядома, новы статут, прыняты X з'ездам БГКТ, дае магчымасць вярнуцца да ранейшай арганізацыйнай структуры, дае магчымасць арганізаваць аддзелы БГКТ. І Анна Іванюк лічыць, што вельмі важнай справай для гданьскіх беларусаў было б стварыць аддзел БГКТ у Гданьску. Думаецца, што ў будучыні варта было б гданьчанам далучыць да іх аддзела гурток БГКТ у Кашаліне.

Калі Анна Іванюк бывае ў Беластоку, заўсёды выкройвае час, каб паехаць у сваю родную вёску Махнатае, што на Гайнаўшчыне (у якой яна нара-

(Працяг на стар. 6)

(Праця̆г са стар. 1)

мыцця рабіла з драўлянага попелу луг і мела валасы да паясніцы. А гэта ж так нядаўна было! Можна прыводзіць многа прыкладаў, яны ёсць у літаратуры і на старонках „Нівы“ і ад гэтага „Ніва“ не траціць сваёй вартасці.

Дзед Кастусь

КАЛІ ЗАМНОГА, ДЫК НЯЗДОРАВА

З зацікаўленнем прачытаў я артыкул Аляксандра Анташэвіча „Шэпты па кутках“ („Ніва“ ад 24 лістапада 1985 г.). Загаловак вельмі трапны. Алесь Барскі намаўляе да беларускай мовы чытачоў „Нівы“. Хіба ж мы, чытачы „Нівы“, не шануем яе? А што з тымі, што не чытаюць „Ніву“? Анташэвіч раіць Барскаму пісаць у „Кур'ер Падляшскі“. Дык „Кур'ер“ таксама не ўсе чытаюць. Барскі нас, чытачоў „Нівы“, як тых асталопаў, усведамляе, што такое дзяржава, рэлігія, нацыя, і што мы, беларусы, раўнапраўныя. Дык чаму Барскі гэтага не робіць праз тэлевізію? Вельмі добра ён напісаў, што павінны ксяндзы гаварыць казанні па-беларуску. Але пісаць пра гэта ў „Ніве“? Не па адрасу Барскі пісаў і ведаў, што ксяндзы „Ніву“ не чытаюць. Анташэвіч дарэмна баіцца за Барскага. Барскі ведае, дзе што гаварыць.

Колькі год можна гаварыць: „Наша мова, наша мова“! Чаму не пісалі пра яе, як вучыліся польскай мове? Аўрора кажа: „Маўчыце!“ Мы не маўчым. Чытаем „Ніву“ дзесяткі год. А чаму ж Аўрора дасюль маўчала? Каб яна плыла і па сухапуцці, і каб гудзела на ўсё дула, нічога не змяніла б. Гэта зрабіў час, што мы такія, а не іншыя. Адносна сваёй мовы да вайны ў нас было лепш. Тады ўсе беларусы былі разам. У нас, апрача паліцэйскага і настаўніка, усе былі свае. Нават дзеці настаўніка з нашымі гаварылі па-нашаму. Ніхто ў Польшчу тады ад нас не выехаў. А сёння нашы вучоныя выехалі ў польскія гарады, гавораць там па-польску, і адтуль крычаць нам: „Трымайцеся беларускай мовы!“

У нас сёння мешанае насельніцтва. І ўсё больш мяшаецца. Жэняцца адны з другімі. Сваякі Барскага (яны і мае сваякі) таксама. У Бандарах і Рыбаках няма хаты Баршчэўскіх, каб не парадніліся з палякамі. Тыя, што жывуць у вёсцы, гавораць па-свойму, а ў горадзе — па-польску. Гэта ўжо іх справа. Барскі хоча іх штрафаваць. А мо, аднак, зробіць выключэнні? Адносна запісаў, дык, па-мойму, важна тое, як у каго запісана ў душы. Тамаш Кірылаў лепш гаворыць па-французску, чым па-беларуску, але душою ён беларус.

Нехта пісаў, што сёння „Ніва“ прыгажэйшая. „Ніва“ заўсёды прыгожая, але каб прыгажэла, я б не сказаў. Калісь было многа вершаў ад родных ніў і палоска Дзядзькі Кваса. Сёння — „Мяжа“. Калісь „На мяжы“ было

(Праця̆г на стар. 5)

Родны пейзаж. Фота Юркі Трачука.

ЦАНА НА ЗЯМЛЮ

(Праця̆г са стар. 1)

ў цэнтры горада аж 157 тысяч 500 зл. — з дадаткам за тэхнічнае ўзбраенне, аб чым крыху далей.

У другой зоне горада Беластока метр зямлі каштуе ўжо 370 зл., у трэцяй зоне — 260 зл. У паласе за межамі ўсіх трох зон, значыць, на самых гарадскіх ускраінах, метр плошчы каштуе — 220 зл.

Бельск, Гайнаўка, Лапы, Монькі, Сямяцічы і Саколка падзелены на дзве зоны. У Бельску і Гайнаўцы за адзін квадратны метр зямлі ў першай зоне прыдзецца плаціць па 350 зл., а ў другой зоне — па сто злотых менш. У Лапах, Моньках, Сямяцічах і Саколцы — аднолькава і адпаведна па 300 зл. у I зоне і па 200 зл. у II зоне.

У гэтых гарадах цэны на зямлю залежаць толькі ад зоны, у якой яна знаходзіцца, а не ад волі людзей. Затое ва ўсіх іншых гарадах Беластоцкага ваяводства цана зямлі залежыць ад якасці і яе прызначэння, з тым, што ў Супраслі яна вагаецца ад 200 да 300 зл., у Харошчы, Чорнай Беластоцкай, Васількове і Заблудаве — аднолькава ўсюды, значыць, па 150-200 зл. за адзін квадратны метр, а ў Бранску, Драгічыне, Кнышыне і Суражы — па 120-200 зл. за м², значыць, найтанней. І гэта мяне крыху здзіўляе, бо якраз гэтыя гміны ў Беластоцкім ваяводстве лічацца высокапрадукцыйнымі раёнамі Беласточчыны, дзе зямля ў асаблівай пашане і на кожны яе свабодны кусок адразу знаходзіцца па некалькі пакупнікоў.

У паясненнях да гэтай пастановы ВРН, між іншым, сказана, што яе праект апрацаваў спецыяльны калектыў знатакоў справы, вызначаны ваяводам, а ў яго саставе знайшліся прадстаўнікі мясцовых органаў дзяржаўнай адміністрацыі, жыллёвых кааператываў, Патрыятычнага руху нацыянальнага адраджэння, а таксама фірмаў і прадпрыемстваў па падрыхтоўцы і ажыццяўленню будаўніцтва ў гарадах і ў вёсках. Значыць, былі асновы, каб справядліва ацаніць вартасць зямлі ў паасобных раёнах Беластоцкага ваяводства.

Трэба яшчэ ведаць, што да асноўнай цаны на зямлю далічваецца немалы дадатак, калі на дзялянцы, якую вы захочаце купіць, знаходзяцца: дарогі, электралінія, водаправод, каналізацыя, газаправод, цэнтральнае ацяпленне, або яшчэ іншае камунальнае абсталяванне. Падрабязную выцэнку гэтых дадатковых аплат зацікаўленыя могуць знайсці ва ўпраўленнях дзяржаўнай адміністрацыі. Для прыкладу, аднак, варта ведаць, што адзін квадратны метр цвёрдай дарогі каштуе аж 700 зл., а метр каналізацыі давялося б купіць за 300 зл., метр электрасеці каштуе 50 зл. Так ёсць у цэнніку, хаця трудна мне зразумець, як электрасець мерыць у квадратных метрах. Здаецца, што адміністрацыя будзе далічваць па 50 зл да асноўнай цаны кожнага квадратнага метра, калі ў гэтым месцы будзе магчымасць падключыцца да электрасеці. А гэта — пры дзялянцы ў 300 м² — павышае яе кошт ужо на 15.000 зл.

А, можа, усё-ж лепш астацца на бацькоўскай зямлі, за якую не трэба плаціць ані залатоўкі, апрача, зразумела, дзяржаўных падаткаў.

В.Р.

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

НЕКАЛЬКІ СЛОЎ ПРА „СЛОВА“

ЧАСТКА ПЕРШАЯ

Чытач напэўна заўважыў, што вандруючы „Шляхам гадоў“ па нашай мінуўшчыне, мы апынуліся ў часах славутага „Слова о плъку Игореве, Игоря Святъславля, внука Ольгова“ або паняперашняму — „Слова пра паход Ігаравы, Ігара, сына Святаслава, унука Алегава“, якое належыць да самых выдатных твораў мастацкай літаратуры сярэдневяковай Еўропы. У ім расказваецца пра паход супраць полаўцаў у 1185 г. князёў Ігара і Усевалада Святаславічаў.

Ігар панаваў у невялічкім Ноўгарад-Северскім княстве, якое знаходзілася над сярэднім цячэннем ракі Дзясны (левага прытоку Дняпра) і займала паўднёва-ўсходнія землі беларускага племя радзімічаў і паўночна-заходнія ўскраіны ўкраінскага племя севяран. Ягоны брат Усевалад княжыў у маленькіх Трубчэўскім і Курскім княствах, якія ахоплівалі сумежжа беларускіх радзімічаў, рускіх вяцічаў і ўкраінскіх севярак, над верхнім цячэннем рэк Дзясны і Сема (сённяшняя рака Сейм — левы прыток ракі Дзясны). Абодва княствы з усходу суседнічалі з полаўцамі — шматлікімі качэўнымі плямёнамі, якія насялялі прычарнаморскія і прыкаспійскія стэпы.

Полаўцы былі вельмі ваяўнічым і неспакойным суседам, яны часта нападалі на сумежныя з імі рускія землі, бралі ў няволю насельніцтва, рабавалі маёмасць, палілі гарады і сёлы. Найбольшым пагромшчыкам полаўцаў быў вялікі князь кіеўскі Уладзімір Манамах (1053-1125), які ў гадах 1103-1106 чатырма ўдалымі паходамі разбіў палавецкія орды, адагнаў іх за Дон, Волгу і Кубань, а значную колькасць падпарадкаваў сваёй уладзе. Потым рускія князі ядналіся з полаўцамі ў ваенныя саюзы, запрашалі палавецкія дружыны сабе ў дапамогу падчас міжусобных войнаў і выдзірання адзін другому лепшых княстваў, зямель, гарадоў. Часцей за ўсіх полаўцамі карысталіся князі кіеўскія, валынскія і галіцкія ў сваіх паходах на Полаччыну, Літву, Яцвягію, Польшчу.

У канцы XII ст. полаўцы ўжо не былі такой пагрозлівай сілай. У 1183 г. дзевяць рускіх князёў з дружынамі рушылі ў стэп і разграмілі вялікае вайсковае аб'яднанне полаўцаў, узялі ў палон больш за дзесяць іхных ханаў, мноства нявольнікаў і ўсялякага дабра ды пачалі адразу рыхтавацца і запрашаць іншых князёў да паходу ў 1185 г. Ігар і Усевалад мелі нейкія важныя прычыны не далучацца да гэтай грамады і вясною 1185 г. яны самі рушылі ў палавецкія стэпы: „Храбрымося самі! Самі пярэднюю славу захопім і з заднюю самі падзелімся“, — перадалі яны князю кіеўскаму Святаславу, як чытаем у тым жа „Слове“ (усе цытаты з гэтага твора падаюцца з перакладу яго Янкам Купалам).

У „Слове“ якраз і расказваецца пра гэты няўдалы паход. Падчас першай сутычкі рускія, „патаптаўшы паганае войска палавецкае і рассыпаўшыся стрэламі па полі, паімчалі прыгожых дзяўчат палавецкіх, а з імі золата і папоны, і аксаміты дарагія; плашчамі і кажухамі ды ўсялякімі палавецкімі ткані-

(Працяг са стар. 1)

тыйнага пачыну. Фёдар Даніле-віч, тадышні гмінны радны, выбраўся да начальніка, Мікалая Бартнічука, з рашучай прапановай, што мядзвежанская партыйная арганізацыя разам з беспартыйнымі жыхарамі вёскі адробяць гэты партыйны пачын у сябе ў Мядзвежыках, каб толькі гміна дапамагла ім грамадскім транспартам перавезці пясок і каменне.

— У нас здаўна, гадоў 15-20, — паясняе солтыс Карнілюк, — ляжала пад платамі накопленае каменне, з прызначэннем на брук. Яно ўжо мохам параслo і дзеці па вуліцы парасцягвалі...

— Нават няшчасныя выпадкі ад гэтага здараліся, — уключылася яго жонка.

— І мы рашылі загаспадарыць адпаведна гэтае каменне, адным словам, пралажыць брук у вёсцы.

— Хапіла толькі да палавіны вёскі, — зноў жонка перабіла мужа.

— І на гэтую працу якраз мы прысвяцілі свой партыйны пачын, — прадаўжаў солтыс. — І не было такой хаты, з якой хтосьці не прыступіў бы да гэтай супольнай грамадскай работы. Нават і па двух, і па трох рабілі...

— І дзеці шмат чаго дапамагалі, — зноў дапоўніла яго жонка.

І астаўся ў вёсцы гэты парадачны кусок брукаванай дарогі да сонца...

*

Пасля прыдумалі, каб пабудаваць святліцу.

— Бо ўжо не было дзе і падзецца, — талкуе солтысава жонка. — Ці вяселле, ці хрысціны, ці фэст вясковы нейкі і моладзь прыдумала наладзіць гульні, ці нават звычайны сход вясковы, каб абмеркаваць свае сялянскія справы, проста хаця ты лопні, а тут няма дзе сабрацца і годзе!

Мелі яны супольны лес, які прыналежаў цэлай вёсцы. Хто адважнейшы, дык ехаў у гэты лес, рубаў яго і валок дамоў. Было ясна, што з гэтай суполкі неўзабаве нічога не астанецца. І рашылі ў Мядзвежыках, што супольнымі сіламі зрэжуць частку гэтага супольнага лесу, сосны прададуць надлясніцтву, а за выручаныя грошы купяць хату на святліцу.

Як рашылі, так і зрабілі. Быў гэта другі іх дружны грамадскі, добра абдуманы пачын. Вясковае конта папоўнілася ў ПКО на 64 тысячы злотых. Быў гэта яшчэ 1978 год. Тады з такімі грашыма можна было штосьці пачынаць. У суседняй вёсцы, у Рагачах, знайшлася хата для пакупкі. Выталргавалі яе за 60 тысяч злотых. Хацелі ўжо разбіраць і перавозіць у свае Мядзвежыкі і тады, калі болей

ДАРОГА ДА СОНЦА

дакладна прыгледзеліся, аказалася, што гэтая хата на святліцу ім не вельмі прыгодная.

— Дык мы яе зноў у расход! — заяўляе солтыс Карнілюк. — Яшчэ і зарабілі 20 тысяч злотых. А самі мы рашылі, што зноў будзем рэзаць супольны лес і з новага матэрыялу будаваць ад фундаментаў сабе новы будынак на святліцу.

І пабудавалі. Калі ласка, цяпер па-суседску з вясковай крамай красуецца на высокім фундаменце гэты будынак-святліца. 12 метраў даўжыні і 8 метраў шырыні.

— Усё тут зроблена рукамі жыхароў нашай вёскі, — заяўляе солтыс. — Наймалі мы толькі аднаго майстра, якому таксама заплацілі з уласных грошай 50 тысяч злотых за пабудову гэтай святліцы.

— А колькі клопатаў і бяды было ў час гэтай пабудовы! Адзін Бог толькі ведае! — дабаўляе солтысава жонка. — Здарылася так, што не было ўжо чым яе пакрыць, грошай не хапіла і на сталярку, і на вокны. А тут ужо і гэты крызіс, і „Салідарнасць“ пачала бушаваць. Але мы не паддаліся. Дружна дамовіліся, што скінемся па тысячы злотых ад кожнага гаспадара. Начальнік дапамог нам раздабыць этэрніт і вокны...

*

Калі мелі ўжо за сабою вясковую вуліцу і вясковую святліцу, дык узяліся за дарогу, якая іх вёску цераз лес спалучае са станцыяй Чаромха. Гэта мела быць сапраўдная дарога да сонца, да шырокага свету. І пра яе пабудову можна было б саставіць цэлую эпапею. Перш за ўсё начальнік гміны меў сваю ўласную, зусім іншую канцэпцыю спалучэння тутэйшых вёсак са станцыяй у Чаромсе.

— Нам дапамог ваенны камісар на Беластоцкае ваяводства, — апавядае солтыс Карнілюк. — Ён загадаў начальніку рабіць дарогу там, дзе хочуць гэтага людзі, а не там, дзе яна раней планавалася, значыць, у аб'езд цераз вёску Беражышча.

Мядзвежаўцы сваё зрабілі. Зноў гуртам, грамадскім пачынам, цераз лес, 2500 метраў, да самай граніцы з Чаромхаўскай гмінай. І тут дарога іх да сонца абарвалася.

— Начальнік Куклік да нас, на жаль, не ездзіць, — жартуе солтыс Карнілюк. — Яму з Чаромхі і без гэтай дарогі ўсюды блізка.

Асталося яшчэ 2300 метраў, каб Мядзвежыкі, Рагачы і Мікулічы ды іншыя тутэйшыя вёскі змаглі найкарацейшым шляхам, цераз лес, дабірацца на чыгуначную станцыю ў Чаромсе, значыць да шырокага свету, проста да сонца. Але гэта ўжо іншая гміна, а кожны начальнік мае свае ўласныя клопаты.

Мядзвежаўцы не паддаюцца, бамбяць сваімі заявамі, просьбамі і скаргамі ўсе магчымыя ўстановы і камітэты і тужліва ўздыхаюць, што звяліся ў нас ваенныя камісары.

Віктар Рудчык

Фота аўтара

(Працяг са стар. 4)

каханне, сёння — прамінанне. Замнога пра адно і тое самае. А калі замнога, дык і нездарова.

Ф. Хлябіч

ЖОНКА ЗАГАДАЛА

Прачытаў я артыкул Віктара Рудчыка ў 52 нумары „Нівы“ (1985) „Як пракарміць сябе“. Калі я дачытаўся да таго месца, дзе гаворыцца, што Станіслаў Малахвей сабраў 70 цэнтнераў з гектара, жонка не дала мне дачытаць да канца. Сказала: „Але ж дурніцу напісалі! Ды папера ўсё вытрымае. Няма ў нас на Беласточчыне такой гаспадаркі, каб кожны гектар даў столькі збожжа! Чаму яны не напісалі, дзе той Малахвей жыве і на колькіх гектарах гаспадарыць?“ — абуралася жонка. Загадала мне напісаць аб гэтым у „Ніву“.

Ну, што ж, жонкі трэба слухацца. Сеў ды пішу. Ды прашу сябра Віктара, калі ласка, напішы, дзе жыве Малахвей, я хачу паехаць ды пабачыць яго гаспадарку і запытаць, як ён дабіўся такога ўраджаю.

Э. Шчасновіч

Ад аўтара: Аб выніках гаспадарання С. Малахвея пачуў я на пленуме ВК ПАРП у Беластоку. Збіраюся таксама пазнаёміцца з ім асабіста. Тады і напішу больш. **В. Рудчык**

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

стараліся паліваць граззю тых беларускіх дзеячоў, якія ім не падабаюцца.

Што не гавары, а апінія міністэрства ўнутраных спраў санацыйнай Польшчы можа знайсці пацвярджэнне ў апініі міністэрства ўнутраных спраў краіны, якая знаходзіцца ў некалькіх тысячах кіламетраў ад Беласточчыны. І смешна і страшна.

Алесь Барскі

намі ўзорнымі пачалі масты масціць па балотах і гразкіх месцах“. Аднак перамога рускіх аказалася зманлівай. На другі дзень хлынулі на іх полаўцы „ад Дона і ад мора, і ад усіх старон рускае войска абступілі“ і разгарэлася бітва не на жыццё, а на смерць. „Біліся дзень, біліся другі, трэцяга дня к палудню рухнулі сцягі Ігаравы... тут баль дакончылі храбрыя русічы: сватоў напаілі, а самі палеглі за Рускую зямлю“. Рускія дружыны былі разгромлены, а князі апынуліся ў палоне“.

Гэтае паражэнне „русічаў“ схіліла аўтара „Слова“ да роздумаў над трагічным лёсам Русі. Ён гнеўна асуджае міжусобныя войны паміж князямі, якія зніштажалі краіну. Уздыхаючы па славутым мінулым, ён усклікае: „О! Стагнаці Рускай зямлі, успомніўшы былую часіну і былых князёў!“ З іх найболей услаўляе тых, хто мужна абараняў рубяжы Русі ад „паганых“ — няхрышчаных чужынцаў. З асаблівай пашанай ён ставіцца да князёў, якія панавалі ў самых вялікіх і магутных у яго часы Уладзіміра-Суздальскім, Галіцка-Валынскім і Полацкім княствах. З іх найбольш увагі прысвячае Полацкай зямлі — з усяго аддаць яму самай блізкай і самай дарагой.

З горыччу і абурэннем згадвае ён пра нашэсце ў 1067 г. з Паўднёвай Русі князёў: кіеўскага Ізяслава; чарнігаўскага Святаслава і пераяслаўльскага Усевалада на Полацкае княства і кровапралітную іх бітву з войскамі полацкага князя Усяслава на рацэ Нямізе (цяпер на тэрыторыі сённяшняга горада Мінска): „На Нямізе снапы сцелюць галовамі, малоцяць цапамі сталёвымі, жыццё кладуць на таку, душу веюць ад цела. Нямігі крывавыя берагі не дабром былі засеяны, засеяны былі касцямі сыноў рускіх“. З найбольшай пашанай і захапленнем аўтар „Слова“ расказвае аб дзяржаўнай мудрасці, незвычайных подзвігах і нястомнай барацьбе з ворагамі Полацкага княства ягонага легендарнага князя Усяслава. Ён дакарае Усяслававых нашчадкаў за братабойчыя войны, якімі яны давялі да заняпаду колішняй велічы Полацкай дзяржавы.

Затым паэт зноў вяртаецца да падзеяў 1185 г. Над трагічным лёсам Ігара галосіць у Ноўгарадзе-Северскім яго жонка Яраслаўна (Еўфрасіння, дачка галіцкага князя Яраслава Асмамысла). І, як быццам па яе жаданню, Ігару ўдалося ўцячы з палону, пазбегчы пагоні і шчасліва вярнуцца дамоў. Потым ён паломнічае ў Кіеў, у храм Багародзіцы Пірагошчай з падзячнай малітвай за выратаванне. „Слова“ заканчваецца шматзычнай здравіцай: „Здароўя князям і дружыне, выступаючым за хрысціян на войска паганых! Слава князям і дружыне!“

Паход Ігара і Усевалада Святаславічаў у 1185 г. быў усяго толькі эпізодам у працяглым змаганні ўсходніх славян супраць полаўцаў і не вырашаў лёсу ні адных, ні другіх. Таму каштоўнасць „Слова“ не ў апісанні гістарычнага факту, а ў яго мастацкіх вартасцях. Яно „палоніць нас сваёй ідэйнай глыбінёй і мастацкай дасканаласцю, незвычайнай самабытнасцю і змястоўнасцю, непаўторнасцю жанравай формы, пластычнасцю і музычнасцю паэтычнай мовы, — падкрэслівае вядомы знаўца старабеларускай літаратуры Вячаслаў Чамярыцкі. — Магутны талент паэта, аплоднены гарачай любоўю да Бацькаўшчыны, зрабіў яго вечным, узняў над часам да вялікіх мастацкіх абагульненняў, да стварэння помніка неўміручага, агульначалавечага ідэйна-мастацкага гучання і значэння“.

Адразу пасля выяўлення ў 1795 г. у Спаскім манастыры ў Яраслаўлі і апублікавання ў 1800 г. перакладу „Слова“ на рускую мову разгарэліся спрэчкі пра яго аўтара, месца і час напісання. Гэтыя тры праблемы засталіся нявырашанымі да сённяшняга дня, хоць пра іх выказваліся многія выдатнейшыя вучоныя. Выказваюцца меркаванні, што гэты твор напісаў галічанін з акружэння жонкі Ігара, дружыннік Ігараў, а нават сам князь Ігар і г.д. Даказваецца яго ўкраінскае, рускае, польскае, беларускае паходжанне. Пераважна лічыцца, што „Слова“ было напісана ў 1185-87 гадах, але ёсць падставы сцвярджаць, што яно паўстала паміж 1249-56 гадамі і ў іншым часе, а нават допускаецца здагадка, што гэта падробка-фальсіфікат з канца XVIII стагоддзя.

Мікалай Гайдук

СТАРАЖЫТНЫ ЧАС БЕЛАРУСКІ

(Працяг са стар. 3)

часць іх адбывалася на польскай мове. Беларусь была і застаецца шматмоўнай. Паводле ўспамінаў сардэчнага сябра Адама Міцкевіча, студэнты тадышняга віленскага універсітэта часта гаварылі паміж сабою на т.зв. простай мове. На гэтай мове (беларускай!) праводзілі нават свае патайныя філамацкія сходы. Такое пакінуў пісьмовае сведчанне Тамаш Зан.

Інтрыгуючай постаццю з'яўляецца Грыгаровіч, які выдаў у 1824 годзе „Белорусский архив" (не без падтрымкі ліберальнага графа Румянцава). Ён і аўтар „Словаря западнорусского языка" (чытай: беларускай мовы). Працягваў тое Даніловіч, выдаючы каля двух з паловаю тысяч дакументаў па гісторыі Беларусі („Западная Россия"), у тым ліку Супраслеўскі летапіс.

Пачатак навуковай археалогіі ў Расійскай імперыі звязаны з геніяльным беларускім вучоным Зарыянам Даленгаю-Хадакоўскім. Выявілася яго сапраўднае імя і прозвішча: Адам Чарноцкі. Сасланы ў маладосці за нелегальшчыну, уцёк і камуфляваўся. Гэты знаёмец Пушкіна і сяго-таго з дзекабрыстаў, ён прарабіў такую вялізную навуковую работу па славяназнаўстве, якая і па сёння не страціла свайго наватарства і мае міжнароднае значэнне. Не менш нацярпеўся Тодар Матэвуш Нарбут, былы ваенны інжынер аляксандраўскага часу і пазнейшы аўтар нашумеўшай „Старажытнай гісторыі літоўскага народа". Кулакоўскі, прадзед вядомай цяпер пісьменніцы Зоські Верас, у 1834 годзе прасіў дазволу на стварэнне падручніка, у якім бы давалася выкладанне гісторыі роднага краю. Гісторыя асобнасці беларусаў, аднак, знаходзілася пад асаблівай забаронай. Беларускія кніжкі часамі выходзілі, налічана іх семнаццаць за перыяд ад 1835 г. па 1861 г. Кулакоўскі жыў каля Саколкі, а Ярашэвіч памёр у Бельску (гэта ён назваў Драгічын горадам старажытнабеларускай культуры!). Рэцыдыў беларускіх пачуццяў паўтараўся ўсё часцей. Нейкаму Турчыновічу, па службе тытулярнаму саветніку, належыць удача з пецярбургскім выданнем першай кніжкі па гісторыі менавіта Беларусі, у час пасля смерці Мікалая I і хаосу ў канец Крымскай вайны. „Обозрение истории Белоруссии с древнейших времен" — банальная, але піянерская. Веліканамі Белай Русі ўяўляюцца браты Яўстафі і Канстанцін графы Тышкевічы. Археолагі, фалькларысты, этнографы, гісторыкі, краязнаўцы, стваральнікі музеяў. „Я павінен быў шчодра сыпаць грошы сялянам і разам з імі працаваць, — прызнаваўся Яўстафі, — каб толькі ўзяць на сябе грэх". Справа ў тым, што тады раскопванне курганоў лічылася ў народзе нечым жахлівым, злачынствам супроць Бо-

(Працяг на стар. 7)

„Беларуская песня — 85". А. Гаданьчук з Гданьска — адно з двух другіх месц сярод салістаў у сучаснай песні. Фота М. Гайдука.

ТУЖУ ПА РОДНАЙ ВЁСЦЫ

(Працяг са стар. 3)

дзілася ў 1947 годзе). Там жа жыве яе маці, жыццё якой не скупіла гора. У 25 год засталася ўдавою з траіма сіратамі.

Ані было тады толькі два гады. Не спазнала яна бацькоўскай ласкі. Закончыўшы пачатковую школу, яна паступіла ў Гайнаўскі беларускі ліцэй, і хутка праляцелі для яе чатыры гады вучобы ў ліцэі. Пазней апынулася ў Гданьску ў школе медсясцёр, у якой і распачала пазней самастойны настаўніцкі шлях.

Экстэрнам заканчвае настаўніцкую студыю, а ў 1978 годзе завочна — гістарычны факультэт Гданьскага універсітэта. Настаўніца гісторыі ў медыцынскай сярэдняй школе, яна працу сваю вельмі любіць і карыстаецца пашанай сярод настаўнікаў і навучэнцаў.

І ўсё было б добра, добра ж улажылася і яе сямейнае жыццё, і замуж выйшла за беларуса родам з Сямяціч, і патрэбная яна людзям у прафесіянальнай працы і ў грамадскай, каб не настальгія.

— Тужу па роднай вёсцы. І, мусіць, усё ж вярнуся я на Беласточчыну, у сваю старонку, бліжэй да роднай вёскі, бліжэй да мамы, — сказала Аня Іванюк на развітанне.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

ВЁСКА ЦІ ГОРАД?

Давялося мне нядаўна гаварыць з жыхаром Тафілаўцаў Васькам Яканюком. Кажа ён: ты пісала, але я ўсё гэта перакрэсліў. Пераглянула я свой альбом і аказалася, што ў „Ніве" ад 5.IV.1981 г. пісала я, што дочкі Ваські Яканюка вяжуць сваю будучыню з працай на гаспадарцы. Так было. Аднак паявілася вельмі цікавая сацыялагічная з'ява. Ужо чатырох дзяўчат з гэтай сям'і хлопцы забралі ў горад. Цяжка прадбачыць, куды лёс кіне і тых, што асталіся. Надзя ўжо вельмі прыгожа кажа: „Татусю, татуся не бэндзе, але ладны дом в Тафілоўцах ест і бэндзе, і я пшыйдэ одведзэ".

А зноў нашы хлопцы імкнуцца ў горад шукаць жонак і знаходзяць. І аж дзіва, што такія прыгажуні з горада, як Лёдзя, умеюць смачна варыць, усё на гаспадарцы робяць. Брава, хлопцы! Я ведаю, што мая бабуля Яўгенія Падлуцкая нарадзілася ў горадзе і, хаця бабулі не памятаю (а жыву ў яе хаце), то ўсё ж мяне нейкі магніт цягне, каб хоць на момант адарвацца ад вёскі. Нават у прыгожым доме Яканюка думаю: я не ў горадзе, а ў вёсцы. Мне ў Гайнаўцы і ў шаўца прыемна было пасядзець, бо гэта чалавек адукаваны і цвярозы. Як бачыць, што чалавек зімою толькі адны боты мае, то мігам направіць.

Мар'я Пень

РАМОНТ ДАРОГІ

У 1984 г. Раён эксплуатацыі публічных дарог у Беластоку распачаў генеральны рамонт дарогі Заблудава-Міхалова. Дарога гэта была пабудавана яшчэ да вайны з грубага камення і па такой дарозе ездзілі 40 гадоў. Хоць калёсы трашчалі, скрыпелі, але ехаць трэба было. Рамонт закончыўся ў 1985 г. і на 20 кіламетрах быў паложаны асфальт. Хваляць цяпер дарогу і шаферы і жыхары.

Адна толькі ўвага: выконваючы генеральны рамонт дарогі, трэба было парабіць на кожным прыпынку ПКС невялікія „затокі" — так было б бяспечней і для руху і для пасажыраў.

Э. Вайсковіч

ХТО КАГО

Спыніў іх вартаўнік.

— Спакойна! — адказаў яму Грышка Каравай, камандзір атрада. — Тут свае. Гасцей вяду. Адвальвай корч!

І Дзмітрый Макараў пабачыў, што нейкі чалавек, закінуўшы вінтоўку на плечы, падышоў да высокага ядлоўца, ухапіўся абедзвюма... аберуч за яго таўставаты ствол і з напружаннем пацягнуў да сябе. Ядловец перакуліўся, і тады Дзмітры Макараў зразумеў, што гэта адмысловая накрыўка лаза ў нейкае сховішча.

— Ну, начальнік, калі ласка, у наш палац! — з яўнай іроніяй адазваўся Грышка Каравай, накіраваўшы святло ліхтарыка ў адкрытую чорную прорву. Дзмітры Макараў з цікавасцю паглядзеў услед за праменнямі святла. Нейкіх паўметра ніжэй, у шыракаватай драўлянай скрыні, пачыналася драбіна.

— Ну, хутчэй! Не ты тут адзін! — нерваваўся Каравай, хаця наяўных прычын дзеля гэтага, здаецца, быццам бы і не было. Вартаўнік жа паспеў ужо яму пaціху заявіць, што ў зямлянцы і вакол яе ўсё ў парадку ды яны самі, ідучы сюды, не выявілі аніякіх прыкмет, якія сведчылі б аб нейкіх неспадзяваных падзеях, калі не лічыць сустрэчы з гэтымі невядомымі людзьмі, якіх ён, Грышка Каравай, камандзір саматужнага партызанскага атрада, зусім да сябе не клікаў і занадта не пажадаў сустрэчы з імі.

„Гэты нібы начальнік, — разважаў Грышка, — неяк занадта ўпэўнена вядзе тут сябе. І ці выпадкова не будзе гэта той самы начальнік НКВД, з якім давялося мне мець справу ў Высокім пасля вясельнай бойкі ў маіх Ставішчах? Ну, дык цяпер ён у мяне адтанцуе за мой турэмны хлеб!" — моўчкі ўсміхнуўся да сваіх думак партызанскі камандзір. У зямлянку апусціўся ён апошнім, загадаўшы спярша вартаўніку, каб назад падняў ядловец і паспрабаваў неяк зацерці сляды, натоптаныя вакол гэтага лаза. На маскіроўку месца іх знаходжання ў Мутнінскім лесе Грышка Каравай звяртаў асаблівую ўвагу. Можа таму, што вельмі напалохала яго трагічнае здарэнне з партызанамі ў суседняй зямлянцы. Загінулі яны з-за неасцярожнасці, аставіўшы свежы след на снезе, па якім у зямлянку дабраліся гітлераўскія карнікі. У Мутнай яшчэ і сёння памятаюць аб гэтым няшчасці, якое амаль што не закончылася расстрэлам цэлай вёскі. Апавядаў мне Уладзімір Шарахаў:

— Тут, на хутары, жыла сям'я Радзішэўскіх. Муж з жонкай і два ўжо дарослыя сыны. Трудна мне цяпер вам сказаць, за што, але яны чамусьці падпалі ў немцаў і, каб выратавацца ад арышту, а можа і ад смерці, гэтыя Радзішэўскія цэлай сям'ёю схаваліся ў лесе. Ва ўрочышчы Рубцова выкапалі сабе

СУМНЫ РАПАРТ

АБ ПОМНІКАХ ЦАРКОЎНАЙ АРХІТЭКТУРЫ

14 снежня 1985 года ў будынку Галоўнага Камітэта ЗСЛ у Варшаве адбылася сустрэча прадстаўнікоў прэсы з грамадскай камісіяй апекі над помнікамі царкоўнага мастацтва. На сустрэчу былі запрошаны прадстаўнікі арганізацый нацыянальных і рэлігійных меншасцей, устаноў па ахове помнікаў і міністэрства культуры і мастацтва. Адным словам, у канферэнцыйным зале ГК ЗСЛ сабраліся ўсе зацікаўленыя аховай і аднаўленнем царкоўнага мастацтва.

Адкрыў сход старшыня камісіі д-р Багдан Мартынюк, які прадставіў стан помнікаў царкоўнага мастацтва ў Польшчы. Паводле ацэнкі грамадскай камісіі, помнікі царкоўнага мастацтва паддаюцца працэсу пастаяннага знішчэння. Сабраныя за апошнія два гады матэрыялы паказваюць трагічнае становішча большасці аб'ектаў царкоўнага мастацтва. У сувязі з велізарнымі знішчэннямі, камісія прадставіла стан цэркваў-помнікаў архітэктуры галоўным чынам з тэрыторыі Замойскага, Перамышльскага, Кросненскага, Новасандэцкага, Холмскага і Бяльска-Падляшскага ваяводстваў. Уступны агляд зроблены з тэрыторыі Беластоцкага, Сядлецкага і Сувальскага ваяводстваў. Помнікі з тэрыторыі гэтых ваяводстваў будуць прадметам працы камісіі ў найбліжэйшыя гады.

З прадстаўленай дакладнай інфармацыі камісіі вынікае наступнае. Толькі невялікая колькасць аб'ектаў знаходзіцца пад аховай кансерватараў, ды і то ў пераважаючай большасці ахоўваецца выключна будынак царквы-помніка ці званіцы. Такое становішча не згоднае з Законам аб ахове помнікаў культуры і музеяў з 1962 года. У будоўлях такога тыпу сам будынак і ўнутранае абсталяванне з'яўляецца непарушнай цэласцю, і знішчэнне аднаго з элементаў вядзе да знішчэння ўсяго помніка.

На жаль, надта ж часта здараюцца выпадкі выкідвання цяперашнімі гаспадарамі з цэркваў-помнікаў іканастасаў і ікон, замалёўванне праваслаўнай або уніяцкай паліхроміі, змен у прасторавым распланаванні ўнутранага выгляду царквы. Вось адзін з вельмі шматлікіх прыкладаў, пададзеных на гэтай сустрэчы.

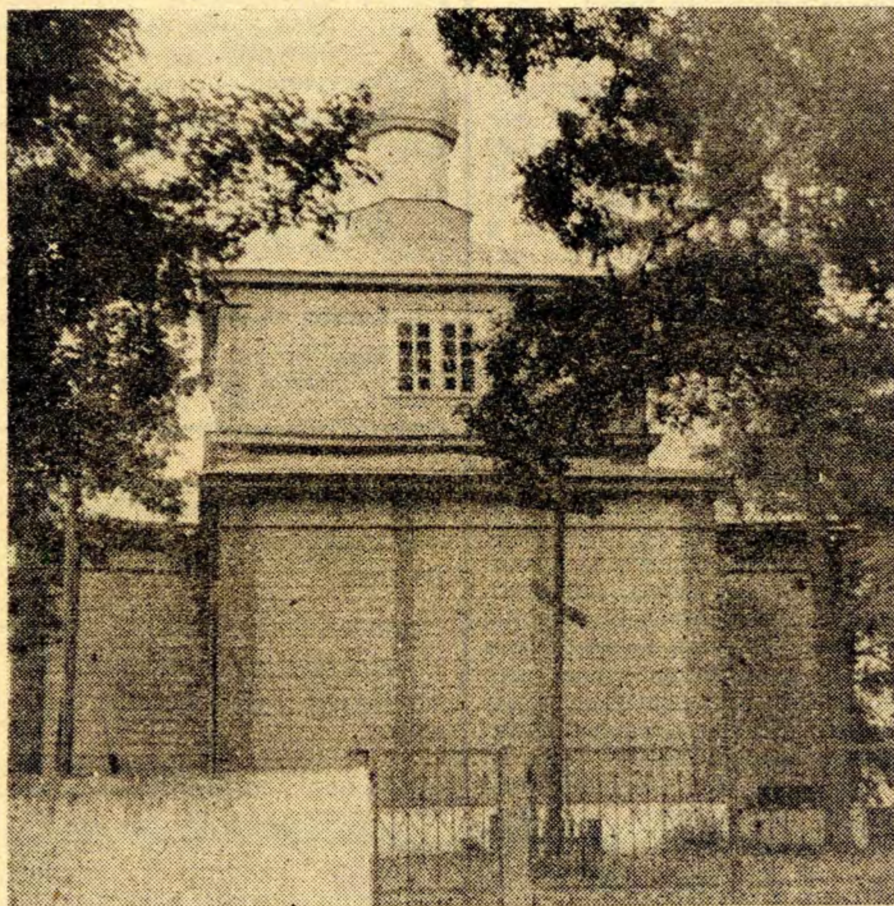
З царквы ў Поздзячы (Перамышльскае ваяводства) ў 1971 годзе зняты іканастас і бакавыя алтары, а ўнутраныя сцены з багатай паліхроміяй абабіты былі драўлянай баазэрыяй.

Вядомы многія выпадкі давядзення помнікавых аб'ектаў да канчатковых руінаў. У некаторых выпадках, нягледзячы на ўмяшанне кансерватарскіх улад, заклікаў грамадскіх арганізацый і прэсы, не ўдалося прымусіць новых гаспадароў помнікавых цэркваў і званіц зрабіць неабходны рамонт.

На сустрэчы шмат увагі было прысвечана супрацьпажарнай ахове драўляных сакральных аб'ектаў. Толькі за апошнія два гады пажар знішчыў некалькі каштоўных аб'ектаў царкоўнага мастацтва (Чыжы, Беластоцкае ваяводства, Залужжа, Перамышльскае ваяводства, званіца ў Махнове, Замойскае ваяводства). Непакоіць хуткае знікане з краявіду помнікаў малой архітэктуры — розных капліччак, статуй, крыжоў. Пастаянна нішчацца праваслаўныя і уніяцкія могілкі, нягледзячы на тое, што на іх знаходзяцца надмагільныя, вельмі каштоўныя з мастацкага і архітэктурнага боку помнікі. Вялікія драўляныя крыжы, так характэрныя для могілак на Беласточчыне, каменныя надмагільныя лэмкаўскія і бруснянскія каменныя крыжы, несумненна, з'яўляюцца помнікамі, вартымі аховы кансерватарскай службай.

Нас найбольш цікавілі помнікі царкоўнай архітэктуры на Беласточчыне. Гэтыя аб'екты маюць дбайных гаспадароў, але сур'ёзнай небяспекай для іх з'яўляюцца пажары. Прыпомню, што ў апошні час згарэлі такія каштоўныя цэрквы, як у Чыжах (XVII ст.), Крушынянах

(Працяг на стар. 11)

Царква прарока Ільі ў Ячне. Фота М. Гайдука.

СТАРАЖЫТНЫ ЧАС БЕЛАРУСКІ

(Працяг са стар. 6)

га! Навуковыя захапленні Яўстафія прывялі яго да беднасці, памёр у галоце. Старэйшы брат, Канстанцін, быў не менш таленавітым і апантаным веліччу роднага краю. Ён першым у навуцы звярнуў увагу на ўзаемаўплывы паміж рымскай і славянскай цывілізацыямі. Яму належаць векапомныя словы: „Песня народная была літаратурай народа, як паданні і легенды былі першай яго гісторыяй". На роўнага ім вырас Адам Ганоры Кіркор, магілёўскі беларус татарскага паходжання. Жандарскі палкоўнік Лосеў так ахарактарызаваў яго: „На свабодзе выдае афіцыйную газету і знеслаўляе тых, хто яго не паслаў на катаржныя работы". А „Новое время" Кіркора Маркс назваў сацыялістычнай газетай (пісалася ў ёй і пра Парыжскую камуну). Кіркор, урэшце, быў вымушаны ўцячы ў аўстрыйскі Кракаў, і расійская дыпламатыя дамагалася яго экстрадыцыі. Заслугі А. Г. Кіркора для беларускай літаратуры і культуры наогул неацэнныя (падтрымліваў Дуніна-Марцінкевіча, Сыракомлю). Каханоўскі з сентыментам піша пра Сыракомлю (Людвік, Францішак, Уладыслаў Кандратовіч). Ад Сібіры выратавала яго заўчасная смерць сухотніка. Паліцыя чаплялася і за ягоныя беларускія вершы. Але вось што: Сыракомля выказаў абгрунтаваную думку пра мінскае паходжанне Вешчага Баяна, аўтара „Слова аб палку Ігаравым", як і сам твор аднёс ён да беларускай спадчыны. Дагэтуль не абвергнута гэта сілаю навуковае аргументацыі! Іншы беларускі навуковец, генерал-маёр Без-Карніловіч прыйшоў да высноваў, шырока пацверджаных толькі сённяшняй навукаю: Полацкая Зямля ўстрымала нямецкую экспансію пад канец першай паловы XIII ст. На выгляд дробнае гэта, але каб не тадышні Полацк, іначай склалася б гісторыя ўсходняй Славяншчыны (на Полацк апіраліся і першыя суверэны маладога Вялікага княства Літоўскага).

Пра гэтую кніжку Генадзя Каханоўскага можна напісаць новую кніжку. А тут я падаю адно цікавінкі з яе, важныя для нашага інтэлектуальнага існавання. Сярод мноства прозвішчаў, вартых нашай памяці, скажу яшчэ пару слоў пра Раманава, які ўжо ў семнаццацігадовым узросце „захварэў Беларуссю", у 1902 годзе ініцыяваў Таварыства па вывучэнню Беларускага краю, марыў пра беларускі універсітэт (прычакаў яго, бо дажыў да першых гадоў БССР). Альбо: небезвядомы нам Федароўскі перадаў Глогеру ў Яжэва пад Беластокам каля адзінаццаці тысяч прадметаў з беларускай старажытнасці!

Кніжка Каханоўскага чытаецца таксама, як і сумная аповесць пра тое, колькі вялікага было зроблена на гэтай зямлі

(Працяг на стар. 11)

зямлянку, адмыслова яе замаскіравалі і так жылі, карыстаючыся дапамогай тутэйшых людзей...

У гутарку ўключылася яго жонка, Надзея Шарахава, па бацьку — Хіліманюк.

— Да гэтых Радзішэўскіх, — гаварыла яна, — далучыліся пазней яшчэ савецкія ваеннапалонныя, якія дагэтуль жылі і працавалі ў навакольных сялян...

— Бо трэба вам ведаць, — зноў узяў голас Уладзімір Шарахаў, — што над Бугам, у Сухазебрах, якія адсюль знаходзяцца ў нейкіх 30-ці кіламетрах, знаходзіўся вялізны лагер для савецкіх ваеннапалонных. Позняй восенню 1941 года яны там узнялі бунт, прарвалі загарадзь і разбегліся па вёсках, каму, вядома, удалося вырвацца жывым на свет Божы. Спачатку немцы іх не чапалі і яны жылі ў мужыкоў за хлеб і дах над галавой, дапамагаючы ў працы...

— Звычайна, як батракі, — падказала Надзея Шарахава.

— Але пазней, — працягваў яе муж, — нямецкія ўлады загадалі, каб гэтыя рускія, што жылі ў сялян, каб яны явіліся на рэгістрацыю. Некаторыя падпарадкаваліся гэтаму загаду і назад у вёску ўжо яны не вярнуліся, але большасць з іх разбеглася па лесе. Пецярых гэтакіх васточнікаў далучылася да сям'і Радзішэўскіх...

— ...і ўсе яны загінулі... — не стрымалася жонка, каб не апярэдзіць мужа ў яго павольным апавяданні.

— Як загінулі? — пацікавіўся я.

— Было гэта якраз на каталіцкую Каляду, — працягваў Уладзімір Шарахаў. — Гэтыя партызаны вярталіся з пачастунку ў сваю зямлянку... — Ён крыху задумаўся, як бы не ведаў, што сказаць. — Вось не магу вам дакладна сказаць, каторыя з іх гэта былі...

— Пэўна, хтосьці з сям'і Радзішэўскіх, — упэўнена заявіла Надзея Шарахава, — бо яны лічылі сябе каталікамі і была гэта польская, каталіцкая Каляда...

— А тады якраз выпала панова, — расказваў Уладзімір Шарахаў, — значыць свежы снег. Відавочна, крыху шумела ім у галовах і яны не падумалі, каб неяк замесці за сабою сляды. Раненька, значыць, на першы дзень свята, з Высокага ў Нямі раў ехалі жандары і заўважылі гэтыя сляды. Зараз сцягнулі падмацаванне і акружылі гэтую зямлянку. Але партызаны не здаваліся...

— Гавораць, што наймацней адстрэльвалася якраз маці Радзішэўская, — зноў перапыніла мужа Надзея Шарахава. — Яна нават аднаго немца параніла. Яе так і застрэлілі за ручным кулямётам...

— У гэтай зямлянцы загінула тады каля дзесяці чалавек, — заявіў гаспадар.

— І немцы цэлую Мутную тут жа акружылі, — прадаўжала пані Надзя. — Сагналі людзей у адну клуню і ўжо мелі падпальваць. Але тутэйшыя палясоўшчыкі, Міхась Філіпюк і

(Працяг на стар. 8)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Польскі даследчык З. Глогер, які займаўся ў XIX ст. характарам каравайнага абраду ва ўсходняй Беласточчыне, напісаў: *„W ziemi bielskiej nad Narwią żadne wesele u kmieci i drobnej szlachty nie może się obejść bez korowaja. Korowaj pieką tu swachy w wigilię ślubu przy ciągłych pieśniach i zwykłych obrzędach, co czasami przez całą noc się przeciągnie.*

...Po ugłaskaniu ciasta, ozdabianiu gąski, splotki i kotka, które to ozdoby każdą trzeba oddzielnie wyrobić, korowaj idzie do pieca. Niewiasta, którā korowaj sadzała wybiega z łopatą z domu i zarzuca ją na dach chaty, pewnie na to żeby do drugiego pieczywa nie była już potrzebna, t.j. żeby korowaj się udał, wydarzył. W wielu okolicach widzimy to samo, wszędzie starają się, aby łopaty w tej chacie nie było, gdzie się korowaj piecze. Jest także zwyczaj w niektórych okolicach rzucania na dach kąsków weselnego ciasta dla ptaków, aby i one brały udział w weselu człowieka".

Прыведзеная вытрымка сведчыць аб тым, што абрад каравая ў беларускіх вёсках у XIX стагоддзі быў яшчэ больш каларытны, чым у XX стагоддзі, і што некаторыя элементы, з ім звязаныя, не захаваліся ў свядомасці сённяшніх беларусаў.

Вяртаючыся да нашых разважанняў аб каравai, трэба сказаць, што кульмінацыйным момантам было выняццё каравая з печы. Здараліся выпадкі, што каравай вырастаў так моцна, што не мог пралезці праз зевы ў печы. У такіх выпадках каравайніцы звярталіся да гаспадара хаты або да маршалка, якія вырывалі з зеваў некалькі цаглін. Якраз такімі выпадкамі, мабыць тлумачыцца выступаючы ў каравайных песнях матыў абрубання печы мечамі:

Шыкуй вілы і лапату, маці,
Будзем з печы каравай вымаці.
Ой, дайце нам меч, меч,
Парубаем печ, печ?

Прыгожы выгляд вынятага з печы караваю выклікаў у каравайніц крыкі задаволенасці і адабрэння. Паяўляўся настрой энтузіязму. Жанчыны перасоўвалі каравай на века ад дзежкі, паднімалі ўверх над галовамі, пачыналі кружыцца ў танцы і спявалі вядомую ва ўсёй усходняй Беласточчыне песню, у якой, з аднаго боку, праяўляецца аўтаіронія, а з другога самахвальства:

Ой, харошы наш каравай, харошы,
Бо харошы каравайніцы гібалі.
Ой, высокі наш каравай, высокі,
Бо высокі каравайніцы гібалі.
Ой, румяны наш каравай, румяны,
Бо румяны каравайніцы гібалі.
Ой, цыцаты наш каравай, цыцаты,
Бо цыцаты каравайніцы гібалі.
Ой, пузаты наш каравай, пузаты,
Бо пузаты каравайніцы гібалі.

Крыху пазней, несучы каравай у камору, каравайніцы спявалі:

Вырас вялікі каравай,
Усім людзям на славу,
А цяпер румяного
Нясем у камору на лаву.

Некаторыя песні звязаны са спецыфікай акрэсленай мясцовасці. Прыкладам такой песні з'яўляецца тэкст з вёскі Арэшкава:

Ой, лятаюць гусі, гугаючы,
Слаўного села пытаючы.
Слаўное село, Орэшково.
Слаўная матуленька у (імя маладой)
Спэкла коровай, як колесо,
Посаділа дочку, як зорочку,
Коло ее зятя, як місеця.

Варта прывесці выказванні старой жыхаркі вёскі Лука Анны Садоўскай аб падрыхтоўцы каравая: „А якжэ, хадзіла я ні раз месіці і пачы каравai. А то да хросніцы, а то да сваячкі, а то да суседкі або і да зусім чужых мне дзяўчат. Ах, Божэ мой, колькі то мы, бабы-каравайніцы, пападумаем, колькі папагаворым, каб хоць ужэ той каравай удаўся. Гэтож быў валікі ўстыд для каравайніц, калі штось там з караваём вышло ні так як трэбо. Ого, калі такі нeўдачны каравай заносілі на стол, то ужэ хто як хто, але запарожнікі то набрэшут, што, маўляў, каравайніцы засранкі. Але ўсё-такі найчасцей каравай удаваўся. То ўжэ вадомо, што тады радасць была такая, што свет ні бачыў. І нап'юцца каравайніцы, бывало, і папаспівают, і пачнут так танцаваць, што ні толькі лавы, але і сцены хаты дрыжат. Ой, коровай, то быў вэльмі важны ў цэлым васелі. Так было калісь, а цяпер што? Німа што і гаварыць".

А. Баршчэўскі

4

Адказваць — нічога не рабі не падумаўшы.

Адкладаць — з-за нестрымання слова цябе чакае страта.

Адкрыццё зрабіць — важныя звесткі.

Адлёт — няздзейсненыя жаданні.

Адліга — перамена ў адносінах з іншымі.

Адліў — небяспека.

Адмаладзіцца — вялікае шчасце.

Адмарозіць — твае жаданні не здзейсняцца.

Адмовіць — у цябе будуць новыя ворагі.

Аднаўляць — добрая будучыня.

Адпачынак — бесклапотная старасць..

Адплыў на моры — перамены лёсу.

Адрас — на канверце неразборлівы — табе здрадзіць каханая асоба; выразны — вялікая радасць, прыемная неспадзяванка.

Адрубваць — страта даходу.

Адрэзаць — фрукт з дрэва — удача ў пачатай справе; чорную тканіну — нявернасць людзей, якіх ты кахаеш; руку альбо нагу — смерць прыяцеля; у цябе — страта маёмасці.

Адступное — шчасце і благаслаўленне.

Адсячэнне галавы бачыць — пераможаш непрыяцеля; табе адсякуць — тваё добрае імя ў небяспецы.

Адымаць — доўгае жыццё.

Адэкалон, парфумы — выклікаеш аб сабе фальшывыя меркаванні і апінію.

Ажаніцца — дасягнуць вызначанай мэты.

Аздоба — пашанаванне, гонар; насіць яе — задавальненне.

Айва (пігва) — шчасце ў сям'і; рваць — багацце; есці — многа зайздросных; у кветках — спакойнае жыццё.

Куток практычных ведаў

■ Воцат ліквідуе розныя пахі ў кухні.

Для гэтага дастаткова наліць у пасудзіну крыху воцату і паставіць на агонь, каб ён выпарыўся..

Каб не было непрыемнага паху ў кухні, калі вы варыце качанную або цвятную капусту, накрыйце каструлю марляй, змочанай воцатам, а зверху закрыйце накрыўкай.

■ Калі ў час варкі яйка трэсне, дадайце ў ваду крыху воцату. Тады бялок не выцячэ.

■ Калі вы робіце крэм з малака, крухмалу і какао, натрыце ў яго апельсінавую скарынку або дадайце некалькі кропель апельсінавай эсенцыі. Гэта надасць крэму прыемны пах.

■ Паніровачныя сухары ўтвораць смачную залацістую скарынку, калі вы папярэдне кавалкі мяса або рыбы зmажаце ўзбітым яйкам, а пасля абваляеце ў сухарах.

(Працяг са стар. 7)

ХТО КАГО

Генрык Аляксеюк, заступіліся за нас і неяк пераканалі немцаў, што вёска ў нічым не вінавата...

Грышка Каравай ведаў аб гэтым няшчасці і заўсёды баяўся, каб і яго атраду не давялося трапіць у такую бязвыхадную пастку. І таму так сурова загадваў, каб прымяняць вельмі строгую маскіроўку, каб нават на снезе замятаць за сабою сляды...

...У зямлянцы, між нарамі, дзве шырокія дошкі падмянялі стол. Каравай пасадзіў за ім сваіх няпрошаных гасцей. Нарэзаў сала і хлеба, разліў у кубкі самагонку. Загадаў, каб нехта з партызан закіпяціў ваду.

— А пакуль нам падрыхтуюць штосьці цёплае, дык для знаёмства, — ён падняў адзін кубак, стукнуў ім аб другі кубак, што мела абазначаць ветлівае запрашэнне да пачастунку. Дзмітры Макараў прыняў гэты пачастунак. Ахвотна выпіў і перакусіў.

— Ну, а цяпер, — звярнуўся ён да Каравая, — калі ты тут за камандзіра, дык давай дакладвай аб сваіх баявых дзеяннях! Мне гэта неабходна для рапарту, якога чакае камандаванне Брэсцкім партызанскім злучэннем. Там чамусьці нічога не ведаюць аб вашым атрадзе і не чулі, каб вы чым-колечы праславіліся...

Грышка Каравай не спяшаўся задаволіць патрабаванні гэтага няпрошанага госця. Толькі ўпарта ўзіраўся ў яго нябрыты твар. І гэтая назойлівая думка, што зноў сустрэў ён начальніка НКВД з Высокага, наводзіла на яго надакучлівы жах. Падбадзёрваў сябе толькі тым, што калі спатрэбіцца, у яго абарону сцяною выступіць цэлы атрад.

— Ну, чаго маўчыш! — падганяў яго Макараў.

— А чаму я абавязаны здаваць табе справаздачу? — насцярожыўся Каравай.

— То ж гавару табе, што я ўпаўнаважаны Беларускага штаба партызанскага руху! — дакладна аддзяляючы словы выцадзіў Макараў.

— Гэта кожны можа сказаць. Нават нямецкі шпіён! — заявіў Каравай. Дзмітры Макараў ускочыў на ногі, ухапіўся за пісталет.

— Труцень ты і годзе! — закрычаў. — Сам ты шпіён! Я, здаецца, ужо ўспомніў, дзе мы першы раз сустрэліся!

— Хлопцы! — закрычаў Каравай. — Тут ганьбяць вашага камандзіра!

Узняўся ломат, забразгалі вінтовачныя затворы. Макараў зразумеў, што Караваевы падначаленыя падрыхтавалі зброю да баявой гатоўнасці і ў любы момант могуць падзіравіць яго цела як рэшата. Нельга аж так моцна напягваць гэтую струну, падумаў. Ён схаваў свой пісталет назад у кабуру, а з кішэні ваеннай блузы дастаў нейкую паперку і падаў яе Караваю.

— На, чытай!

Рыгор Каравай нахіліўся да газоўкі, якая разносіла па зямлянцы цьмянае святло. Макараў не спускаў з яго вачэй. „Так, — падумаў, — няма сумненняў, гэта яго на весну сорак першага меў я ў Высокім пад арыштам. Здаецца, за нейкую бойку на вяселлі. А судзіць яго тады хіба ўжо не паспелі..."

Каравай звярнуў яму паперу, пасведчаную афіцыйнай пячаткай.

— Ну, добра, хай будзе, што ты тут прадстаўнік партызанскага штаба, — адазваўся палюбоўна і неяк цяжка ўздыхнуў, а Дзмітры Макараў усё яшчэ не мог пазбыцца назойлівай думкі: адкуль ён узяўся, гэты Каравай, у партызанах, ды яшчэ ў камандзірах?

І я аб гэтым пытаў у Дзмітрыя Матвеевіча, калі мы сустрэліся ў Брэсце. Але ён, на жаль, таксама не задаволіў маёй цікавасці. Паехаў тады я ў родную вёску Рыгора Каравая, у Ставішчы, што за станцыяй Чаромха. Але аб гэтым ужо іншым разам.

Віктар Рудчык

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У прыгожай хаце каля лесу жыў хлопчык Віця.

Дзіўны гэта быў хлопчык. Вельмі не любіў звяроў. Кату ў хату ўвайсці не даваў. А калі той крадком увайшоў, каб нешта з'есці, дык Віця біў яго і выкідваў на двор.

— Унучак, — папракаў яго дзядуля. — Што ты робіш?

Угаворвалі яго і мама, і тата, і старэйшая сястра, але Віця нікога не слухаў.

Што рабілася на падворку, калі Віця выходзіў з хаты! Не было дзе падзецца ні курам, ні гусям, не гаворачы ўжо аб сабачцы, які быў увязаны каля будкі. Як возьме Віця палку, здзекваецца над усімі, б'е беднага Шарыка, аж той не ведае, куды схавацца.

ЯК ВІЦЯ ЗВЯРОЎ ПАЛЮБІЎ

— Віця, Віця, — уздыхае дзядуля. — Як ты далей жыць думаеш? Табе ж за год у школу ісці! Настаўніца спытае, які ў цябе найлепшы звер? А чым ты пахвалішся?

— Я скажу, што звяроў не люблю, — заявіў хлопчык дзеду.

Дзядуля пакруціў толькі галавою.

Прыйшла зіма. Уся зямля пакрылася белым пухам. Нідзе ні травінкі. Мароз памаляваў вокны ў розныя ўзоры. То лісточак нейкі, то кветачка.

— Ой, як мароз прыгожа малюе, — цешыцца Віця. — Я ахвотна яго ў хату пусціў бы, а ён маляваў бы мне, што я папрашу.

— Дурань ты, дурань, — смяецца сястра Надзя, — ён цябе замарозіў бы.

— Ціха ты, разумніца! Я ведаю, што кажу! — пачаў крычаць Віця. — Мастака такога на дварэ трымаюць, а ката ў хату пускаюць!

— Чаго ты крычыш? — спытала мама. — Надзя старэйшая за цябе, у школу ходзіць і больш ведае...

— Ведае, ведае... — перадразнівае хлапец маму.

— Ах ты гіцаль! Маці перакрыўляць?! — грозна крыкнуў бацька. — Ану ў кут! На калені! І стой, пакуль розуму не набярэшся!

Віця апусціў галаву, стаў дакладна так, як загадаў тата, — Толькі не мог зразумець, за што яго пакрыўдзілі? Слёзы пацяклі па шчаках і плечы пачалі ўздрыгваць.

— Папрасі прабачэння ў мамы і абяцай, што не будзеш звяроў крыўдзіць, — сказаў тата.

— Не, не папрашу, — праз слёзы адказаў малы.

— Калі не, дык стой далей! — злосна сказаў тата.

— Во які ганарысты! Ад зямлі не адрос, — сумна гаворыць дзядуля, — што з яго далей будзе? А ўсё гэта распуста. Калісьці мае дзеці і палавіны таго не мелі, што сёння. Помню...

— Добра, ужо добра, — перапыніў дзядулю бацька. — Калісьці былі зусім іншыя часы, а цяпер усё па-новаму.

Тым часам Віця заснуў. І яму прысніўся страшны сон. Быццам ён, зненавідзеўшы ўсё ў хаце і на падворку, вырашыў пайсці з дому. Цёпла апрануўся, узяў торбачку з ядою і пайшоў у лес.

Чым далей ішоў, тым больш лес выдаваўся гусцейшы. Але ён не звяртаў на гэта ўвагі, ішоў і ішоў. Нарэшце змарыўся, прысеў на белы ад снегу пянёк. Пасядзеў некалькі хвілін, апусціўшы галаву, а потым пачаў разглядацца. Раптам убачыў, што проста да яго ідзе воўк. Ад страху хлопчык толькі рот адчыніў і не мог паварушыць ні рукою, ні нагою. Воўк падышоў да хлапчука і спыніўся. Гледзячы ў вочы, ён спытаў чалавечым голасам:

— Ты чаго да мяне прыйшоў?

— Я... я... я... — пачаў мармытаць Віця, — проста так...

— Як гэта так? — грозна завыў воўк. — Проста так у лес не ходзяць! Але гэта добра, не трэба мне далёка ежы шукаць! Яна сама прыйшла да мяне. Ха-ха-ха! Я ў лесе кароль і раблю, што хачу!

— Лес жа для ўсіх! — адважыўся сказаць малы.

— О, не! Я тут кароль, каго хачу таго з'ем! Ням-ням, якое смачнае салодкае маладое мяса! — Воўк паказаў вялікія зубы, вострыя, як піла, і пачаў павольна набліжацца да Віці.

— Не, не! — закрычаў бедны хлопчык і закрыў твар рукамі.

Раптам Віця пачуў брэх сабакі.

— Гаў, гаў, гаў! — злосна брахаў сабака і ўсё хутчэй набліжаўся да месца, дзе сядзеў Віця.

— А гэта што такое?! — абурыўся воўк і павярнуўся ў той бок, адкуль бег сабака.

Віця адкрыў твар і ўбачыў Шарыка, які кінуўся на ваўка. Воўк, агрызаючыся, падаўся ў лес.

Шарык падбег да Віці і лізнуў яго ў твар.

— Шарык, мой добры Шарык, ты мяне ўратаваў ад смерці! — плачучы, радасна гаварыў Віця.

Шарык толькі лізаў і лізаў яго твар.

— Вось паглядзі, мама, — кліча сястра Надзя. — Заснуў, а не пакарыўся, а цяпер яшчэ смяецца праз сон.

— Трэба разбудзіць яго, — гледзячы на сына, гаворыць мама і асцярожна бярэ Віцю за руку.

Віця хутка ўстае і гледзячы то на маму, то на Надзю, пытае:

(Працяг на стар. 10)

Найлепшыя спартсменкі школы ў Белавежы Дар'я Ігнатовіч, Малгося Мілько і Ася Наторын. Фота Я. Чэрнякевіч.

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

М. Мрэўшвілі

СЛОН

Ходзіць дом ці слон —
Дзіўлюся:
Да чаго ж вялізны слон!
Ды яго я не баюся, —
Ціхі ён.

Толькі нос вунь,
Толькі нос —
Да зямлі ажно адрос!
Што з такім даўгім рабіць?
Не баіцца наступіць?

Мама кажа:
— Гэта хобат.
З ім слану няма турбот...
Бачу: яблыкі падносіць,
Слон зірнуў —
І ўвішна досыць
Яблык — хоп —
І тут жа ў рот!

Хобатам,
Нібы рукою,
Ён па яблыках правёў, —
Цэлы мех з'еў на сняданак,
З'еў за раз,
Нібы іх змёў!

Зразумеў я ўжо, здаецца,
Мне, сябры, не навіна:
Як,
Чаму,
Адкуль бярэцца
Сіла гэткая ў слана!

Пераклаў з грузінскай мовы Мікола Чарняўскі

Алег Буцень

КАБ МАРОЗ НЕ КУСАЎСЯ

Даўно ўжо ў двары прадшколля не было так хораша, як сёння: за ноч выпала шмат снегу. Пушыстым дыванам ён ляжаў на зямлі, на будынках, на дахах. Нават на дрэвах. І хапіла толькі пацягнуць або нехочучы зачапіць за галінку, як з дрэва звальвалася цэлая лавіна снежных камякоў і з галавы да ног абсыпала неразважлівага свавольніка.

Шумна было на двары. Дзеці каталіся на санках, на лыжах. А каля невялікай горкі цэлая чарга выстраілася: кожнаму хацелася як найхутчэй з'ехаць з горкі.

Толькі адзін Цімошка як выйшаў з будынку, так і застаўся стаяць ля парога. Ён быў новы, яшчэ не паспеў пазнаёміцца з дзецьмі. Стаіць, настрошыўся, — холадна! Мароз пашчыпвае і за нос, і за шчокі. Нават у рукавіцы залазіць.

— Чаму ты не гуляеш з дзецьмі? — спытала ў яго выхавацелька.

— Холадна, мароз кусаецца, — адказаў Цімошка.

— А хочаш, я цябе навучу, каб мароз не кусаўся? — кажа выхавацелька.

— А як? — недаверліва спытаў Цімошка.

(Працяг на стар. 10)

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА
Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

ЗОСЬКА І АНТОСІК

Вышывае шоўкам Зоська
Брацiку свайму Антоську
На сарочцы каласкі
А між імі — васількі.

Каласкі жаўцеюць, спеюць,
Васількі ўсё больш сінеюць.
Як жывыя, каласкі,
І смяюцца васількі.

Хвалі ходзяць, як на ніве,
І блакіт плыве над імі.
Пад блакітам — каласкі
А між імі — васількі.

І праменьчык зіхатлівы,
Як струменьчык мігатлівы,
Поіць сонцам каласкі,
І смяюцца васількі.

І Антоську ў той сарочцы
Не пазнаюць, пэўна, хлопцы:
На сарочцы — каласкі
І між імі — васількі.

Язэп Пушча

1. Як ты апякуешся і дапамагаеш сваёй радні?

2. Раскажы пра сваіх дваюрадных або траюрадных сёстрах або братах.

3. Прачытайце ліст трэцякласнікаў Дабравольскай школы ў рэдакцыю „Нівы“.

ДАРАГАЯ „НІВА“!

Мы, вучні трэцяга класа Дабравольскай школы, — твае верныя чытачы. У нашым класе ўсе выпісваюць „Ніву“ і ўважліва чытаюць у ёй нашую старонку — „Зорку“. Нядаўна мы прачыталі пра тое, чым займаюцца нашыя сябры з Залескай школы. Віншуем іх з перамогай у школьным конкурсе дэкламацыі беларускіх вершаў і шчыра зайздросцім ім цікавай працы пры пасадцы школьнага саду. На жаль, у нашай школе беларускія вершы найлепш дэкламавалі пяцікласнікі, а наш школьны сад ужо вялікі. Затое наш клас стаў пераможцам на ўсю школу ў збіранні падпісчыкаў „Нівы“. Найбольш іх сабрала Ніна Васілюк. Яна заахвоціла да падпіскі аж дзевяць чалавек. Сваіх бацькоў, вядома, таксама.

Тыдзень таму ў нас быў бацькоўскі дзень. Да яго мы доўга і старанна рыхтаваліся. Спачатку ў наш клас прыйшлі мамы і таты. Наша выхавацелька расказвала ім пра паводзіны і навуку кожнага з нас. Лішне не наракала на нас і не скардзілася. Мы тады ў суседнім класе рыхтавалі пачастунак і мастацкую частку. Потым запрасілі туды выхавацельку і бацькоў на ўрачыстасць. У нас была багатая праграма. Мы па-беларуску і па-польску дэкламавалі вершы, спявалі песні. Нават паставілі дзве п'есы: польскую „Сыны“ і беларускую „Пасля ўрокаў“.

Усім вельмі падабаліся нашыя выступленні і надта ж смакаваў чай з пячэннем. Усё гэта мы падрыхтавалі самі.

З прывітаннем
трэці клас Дабравольскай школы
Дабраволя, 23 студзеня.

1. Складзіце разам пісьмо ў „Ніву“ пра свой клас і сваё справы.

2. Складзіце слоўнічак на тэму „Сродкі зносін“. Словы запісвайце ў алфавітным парадку. Папярэдне дадайце ад сябе дзве словы.

Ліст, размова, тэлебачанне, радыётэлефон, газета, часопіс, аб'ява, пасылка, пошта, тэлеграф, паведамленне, сігнал.

3. Складзіце сказы са словамі: часопіс, паштоўка, тэлеграма, пісьмо.

(Працяг са стар. 9)

ЯК ВІЦЯ ЗВЯРОЎ ПАЛЮБІЎ

— А дзе наш Шарык?

— А дзе ж яму быць — на падворку! — гаворыць дзед.

— А наш кот?

— Вунь на ляжанцы спіць, — паказвае рукой Надзя.

Віця бярэ маму за руку і просіць прабачэння. У адказ маці гладзіць сына па галаве. Бацька, моцна здзіўлены паводзінамі сына, стаіць ля парога. Заўважыўшы яго, Віця ўсміхаецца:

— Тата, мо заўтра мы з табою пойдзем у лес і Шарыка возьмем?

— Шарыка? — недаверліва пытае бацька.

— Ага. Шарыка. Няхай пабегае па лесе, — радасна гаворыць хлопчык.

— Проста ісці ў лес зімою не трэба. Мы зробім кармушку, і накладзем сена і павязём у лес. Як паставім на паляне, дык зайцы і козы есці будуць, — тлумачыць дзедка ўнуку.

— Добра, няхай і так будзе, але Шарыка з сабою абавязкова возьмем, — упіраецца на сваім малы.

— Возьмем, возьмем, — запэўнівае тата.

З таго часу Віця не дакучае кату, а Шарык стаў яго найлепшым сябрам.

І. Лукша

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, 163901, Архангельская обл., г. Новодвинск, ул. Пролетарская, д. 47, кв. 39. Петровой Светлане. 7 клас.

* * *

СССР, 187500, Ленинградская обл., г. Тихвин, 4-ый микрорайон, д. 21, кв. 12. Дубовик Нине. 15 год.

* * *

СССР, 344020, г. Ростов-на-Дону, ул. Щербакова 8/10. Устименко Марии. Перапісвацца хоча ўвесь Марыйкін пяты клас.

* * *

СССР, 346554, г. Шахты, Ростовской обл., посёлок Таловый, ул. Мира, 37. Карташовой Наташе. 15 год.

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

* * *

Настаўнік пытаецца ў першакласніка:

— Пеця, ты чаму ў школе не быў?

— Мой брат захварэў...

— Дык чаму ты дома застаўся?

— Бо я на яго лыжах катаўся...

* * *

На ўроку матэматыкі ў малодшым класе.

Настаўнік:

— Міша, калі ў твайго брата ёсць пяць яблыкаў, а ты возьмеш у яго чатыры, які будзе вынік?

Міша:

— Мой брат мяне паб'е!

* * *

Жэнік са старэйшай сястрой стаяць каля барометра.

— Калі стрэлка нахіляецца ўправа, — гаворыць сястра, — будзе пагода, калі ўлева — будзе дождж або снег...

— А калі стрэлка барометра ківаецца, — з разуменнем дадае Жэнік, — значыць, пагода не ведае, што рабіць.

* * *

Маленькі Віця прапануе маме:

— Давай закрычым „З новым годам!“ калі на гадзінніку будзе яшчэ палавіна 12-ай.

— Навошта? — дзівіцца мама.

— Няхай суседзі думаюць, што да нас першых прыйшоў Новы год!

* * *

Дашкольніца Марылька хоча праверыць свайго брата, як той навучыўся лічыць.

— Колькі будзе, калі да чатырох дадаць два? — пытаецца яна.

— Шэсць! — адказвае брат.

— А не! Шэсць будзе, калі тры дадаць да трох...

* * *

— Васілёк, чаму ў цябе рукі брудныя?

— Я імі твар мыў!

(Працяг са стар. 9)

КАБ МАРОЗ НЕ КУСАЎСЯ

— А вось паслухай. Калі ты стаіш на адным месцы, Дзед-Мароз падкрадзецца і шчыпне цябе то за нос, то за шчаку. А ты спрабуй уцячы ад яго. Ён старэнькі, ён не дагоніць цябе. Бяры санкі — і бяжы на горку катацца. Дзед-Мароз будзе ганяцца за табою, а злавіць не зловіць.

Задумаўся Цімка.

— А вунь таго хлопчыка, што на лыжах, ён таксама не можа злавіць?

— Вядома, не можа, — кажа выхавацелька. — А мы давай спытаем у яго. Коля! — паклікала яна да сябе лыжніка. — Табе холадна?

— Не! — весела адказаў Коля.

Тады Цімошка ўзяў санкі і паімчаў на горку. З'ехаў з горкі раз, другі, а потым яшчэ шмат-шмат разоў, і яму нават горача зрабілася. Убачыў, што выхавацелька ўсё яшчэ стаіць, топчацца на месцы, падбег да яе і кажа:

— А я ўжо ўцёк ад Дзеда-Мароза. І вы ўцякайце!

ВУЧНЁЎСКАЯ ТВОРЧАСЦЬ

ВЕРШЫ ВУЧНЯЎ 5 КЛАСА ШКОЛЫ № 2 У ГАЙНАЎЦЫ

ЗІМА

У лесе снег.
Па ім мядзведзь бег.
У нару спаць лёг,
Бо за лета наеўся
І занямог.
Вавёрка
Арэхі сабрала.
А цяпер час
Палажыцца
І аб зіме забыцца

Марэк Мацюка

ЗІМА

Зіма надыходзіць
З марозам і снегам.
Мы вяселімся і цешымся
Падарункамі навагоднімі.
Бо вядома,
Зіма надышла
І радасць прыйшла.

Эля Антонюк

НОВЫ ГОД

Новы год настаў,
Белы снег упаў.
Заяц па снегу бяжыць.
І лапкі ў ёлкі дрыжаць.

А ёлка каляровая, бліскучая!
А пад ёлкай
Дзед Мароз
Шмат падарункаў прынёс.

Аня Казімірук

ЗІМА

Грозная зіма,
Моцная зіма,
Кружыць каля нас
Доўгі час.
Яна пакрыла белым пухам
Палі, лясы і хаты.
Так разгулялася яна
І забылася,
Што прыйдзе вясна!

Марэк Астапчук

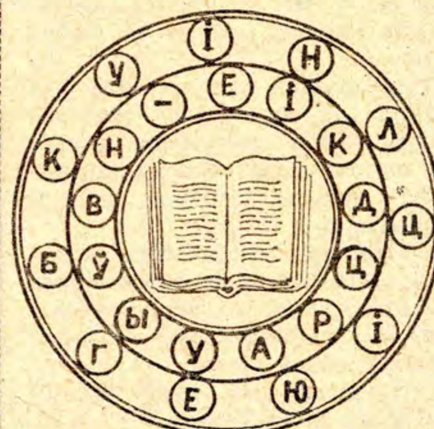
НАША НАСТАЎНІЦА

Наша настаўніца
Як другая мама,
Вучыць, выхоўвае
Вечарам і рана,
Часам дае нам буру,
Часам сароміць і ганіць,
А мы любім яе і цёпла
Успамінаем.

Яна нас навучыла
Пісаць першыя літары.
Яна кніжку адчыніла,
Аб краіне, аб роднай
сталіцы,
І аб дабрыні,
Якая жыве ў табе.

Еля Сапяжынская

АДГАДАНКА

Пачынаючы з літары „Л“ у вялікай акружнасці і прапускаючы аднолькавую колькасць літар, прачытайце па руху гадзіннікавай стрэлкі словы Максіма Горкага. У другой акружнасці пачынайце ад літары „К“

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-959 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Piątek 24 I — 8.10 Hist. kl. IV. 9.00 Wokół nas kl. I—II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany „Zabawy w miłość". 11.40 Tylko dla ciebie. 12.00 Hist. kl. III — lic. 13.30 TTR — s. I Biol. 14.00 TTR — s. I. Chem. 14.30 Kurs rolniczy. 14.50 Wokół nas — kl. I—II. 15.35 W szkole i w domu. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Dla dzieci. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Prog. publ. 18.00 Bez próby. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor rządowy. 20.30 Zabawy w miłość — węgierski film obycz. 22.00 DT. 22.30 Zawsze po 21-eszej. 23.15 Jazz Jamboree 84. 23.50 DT.

Sobota 25 I — 7.25 TTR — s. III Hod. zwierz. 7.55 TTR — s. III. Wskaz. met. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka. 10.30 DT. 10.40 Lista przebojów. 11.10 Bariery. 11.40 Estrada folkloru. 11.55 Na krawędzi słowa. 12.15 Galeria 37 milionów. 12.45 Siedem Anten. 13.20 Plagi na plagi. 14.00 Konto M. 14.30 Zdrowie. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszech. Max Frisch „Biografia". 16.45 Kram. 17.15 Losowanie Dużego Lotka. 17.45 Sport. 18.20 Skarbiec. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Głos ma obrona — radz. film fab. 21.35 Czas. 22.25 DT. 22.30 Wiadomości sportowe. 22.50 Z estrad i płyt. 23.50 Zmarł śmiercią naturalną — ameryk. film fab.

Niedziela 26 I — 7.20 Program dnia. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Jack Holborn" (6). 10.30 DT. 10.35 Kruche piękno — film dok. NRD. 11.05 Wszystko albo nic (1) — teleturniej. 11.45 Następny proszę (3) — ang. serial film. 12.35 Koncert życzeń. 13.30 Wszystko albo nic (2). 14.05 Świat z bliska. 14.35 Kraj za miastem. 15.00 DT. 15.05 Teatr dla dzieci J. Jilek: „O słońcu, księżycu i wietrze". 16.00 Studio 1. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Pan na Żuławach (10) „Czas niepokoju". 20.50 Pegaz. 21.30 Sportowa Niedziela. 22.05 Recital Eleni. 22.35 DT.

Poniedziałek 27 I — 13.30 TTR — s. I Upr. rośl. 14.00 TTR — s. I Hod. zwierz. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Stowarzyszenie myślących. 16.55 Kino zwierzyńca. 17.20 DT. 17.30 Wspaniała trójka na dzikim zachodzie — film rum. 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr. TV na świecie. W. Szekspir „Wszystko dobrze co się dobrze kończy". 22.40 DT. 23.00 Sport. 23.45 J. niem. l. 13.

Wtorek 28 I — 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla drugiej zmiany „Okropności wojny". 11.00 Bądź piękną. 11.10 Apteczka domowa. 11.20 Europejskie parki narodowe „Wielka Brytania". 13.30 TTR s. III J pol. 14.00 TTR — s. III Hist. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Kameleon. 16.55 Między nami i książkami. 17.20 DT. 17.30 Magazyn związkowy. 18.00 Informator. 18.15 Tsukuba — Expo 85. 18.35 Z filmoteki 40-lecia. 19.00 Dobranoc. 19.10 Klinika Zdrowego Człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Zebranie otwarte. 20.30 Okropności wojny — serial hiszp. 21.20 DT. 21.45 Mistrzostwa Europy — jazda figurowa na łyżwach. 22.45 Rezonans. 23.25 DT. 23.30 J. ang. l. 13.

Środa 29 I — 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany „Godność". 11.40 Zielono nam. 13.30 TTR — s. I Biol. 14.00 TTR — s. I Chem. 15.55 Nurt. 16.35 Program dnia+DT. 16.30 Krąg. 16.55 Tik-tak. 17.20 DT. 17.30 Losowanie express lotka i małego lotka. 17.40 Serce w rozterce — radz. film fab. 18.45 Radar. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Godność — film fab. 21.45 DT. 22.10 MW w jeździe figurowej na lodzie. 23.10 DT. 23.15 J. ros.

Czwartek 30 I — 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Ośmiornica — film włoski. 11.20 Szkoła dla rodziców. 11.35 Apteczka domowa. 11.45 Historia najbliższa. 11.55 Film dla dzieci. 13.30 TTR — s. III Upr. rośl. 14.00 — s. III Mat. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Kryptonim Klio. 16.55 Był sobie człowiek (21) „Stany Zjednoczone Ameryki" — film anim. franc. 17.20 DT. 17.30 Z Polski rodem. 17.55 PZU informuje. 18.05 Poligon. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Ośmiornica (4) — film włoski. 21.25 DT. 21.50 Interstudio. 22.50 ME w jeździe figurowej na lodzie. 23.00 DT. 23.55 J. franc. (13).

Bielsk Podl. Gry wojenne — USA 27 I—1 II.

Czeremcha Pieniądz — fr. 29 I.

Czyże Gorzki romans — radz. Musisz żyć — NRD 29 I—2 II.

Michałowo Duch — USA 28—30 I. W starym dworku, czyli niepodległość trójkątów — pol. 31 I—2 II.

Mielnik Tysiąc miliardów dolarów — fr. 29 I—30 II.

Milejczyce Emisja trwa — rum. Smuga cienia — pol. 29 I—2 II.

Nurzec Bestia — pol. 29 I. Pasła konie na betonie — czes. 30—31 I.

Orla Skazany — pol. W pustyni i w puszczy — pol. 29 I—2 II.

Rajsk Przeklęte oko Proroka — pol. 29 I—2 II.

(Працяг са стар. 7)

СУМНЫ РАПАРТ

(XVIII ст.), Кленіках (XVIII ст.), Ячне (XIX ст.). Гэта сведчыць аб недастатковым забеспячэнні ад пажараў такіх аб'ектаў. У многіх цэрквах электрычнае абсталяванне зроблена няправільна і правізорна. Няма патрэбнага для такіх аб'ектаў сігнальнага абсталявання. У некаторых выпадках не ўдалося высвятліць нават прычыну пажару.

Помнікі царкоўнага мастацтва ў Польшчы ў большасці пераважна звязаны з нацыянальнымі меншасцямі — беларускай, рускай (стараверы) і ўкраінскай. Яны прадстаўляюць сабой, — як чытаем у інфармацыі грамадскай камісіі апекі над помнікамі царкоўнага мастацтва, — важны элемент культурнага краявіду Польшчы, а ў некаторых выпадках — важны элемент сусветнай культуры. Кожная знішчаная царква — гэта балючая страта для нацыянальнай меншасці, да якой належаў гэты помнік, але таксама гэта страта для культурнай спадчыны Польшчы. На жаль, разуменне гэтага яшчэ не стала паўсюдным, асабліва сярод цяперашніх гаспадароў гэтых аб'ектаў.

Антось Мірановіч

(Працяг са стар. 7)

СТАРАЖЫТНЫ ЧАС БЕЛАРУСКІ

нашай, колькі існавала тут знакамітых бібліятэк і музеяў, захапляючых калекцый, ад якіх амаль нічога не засталося да нашага часу (слаўтую бібліятэку Храптовічаў проста прапіў нейкі іхны патомак!). Войны-не войны, усе няшчасці сыпаліся валіліся на Беларусь. Прадметы беларускай культуры, сабраныя пакаленнямі ахвярных сыноў бацькаўшчыны, расплыліся за межы сучаснай Беларусі і аселі ў іншых музеях і нават трапілі ў прыватныя калекцыі, канстатуе Кахаоўскі.

Аляксандр Анташэвіч

Г.А. Каханоўскі, Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI — XIX ст.ст., выд. „Навука і тэхніка", Мінск 1984.

НОВЫЯ ПАЧАКАЛЬНІ

У мінулым годзе ў Міхалоўскай гміне пабудавалі пачакальні на аўтобусных прыпынках у Бандарах, Шымках і Залешанах. Адрамантавалі таксама пачакальню ў Пяньках. Спомненыя аб'екты былі пабудаваны па ініцыятыве і з дапамогай салэцкіх рад і пярвічных партыйных арганізацый. У Залешанах уключыліся яшчэ члены мясцовай пажарнай каманды.

(яц)

ЛЕПШЫЯ ДАРОГІ

Лепш будзе ездзіць па дарозе з Ялоўкі ў Мастаўляны ў Міхалоўскай гміне. На спомненым адрэзку навазілі жвіру і запляніравалі. У некаторых месцах дарогу пашырылі.

Роўнай, як стол, стала дарога з вёскі Пянькі ў бок тамашніх палёў. Мясцовыя жыхары ўласнымі трактарамі з прычэпамі навазілі жвіру і пяску. Пасля дарогу раўнялі раўнячкай з надлясніцтва ў Жэдні. (яц)

Лёня Леанюк, Беласток. Дзякуем за матэрыял пра Барыса Гітмана. Паколькі вы жывеце ў Беластоку, не цяжка будзе вам зайсці ў нашу рэдакцыю. Вельмі запрашаем. І просім, прыхапіце з сабой сваю з ім перапіску.

М. Куптэль, Сопат. Пісанне „аб свядомасці" ў вас добра выходзіць, таму і не шкадуем, што змясцілі вашае пісьмо і гэтак яшчэ больш прымусілі, вас заняцца тэмаю. А шматлікія адгалоскі чытачоў на вашы публікацыі — аб чым сведчаць? Няма рады, „Хацеў-не хацеў, а аб свядомасці пісаць трэба!"

Аляксандр Юшчук, Карвік, Сувальскае ваяводства. Вельмі прыемна, што вы, знаходзячыся далёка, чытаеце „Ніву", помніце пра нас і напісалі нам па-беларуску свае навагоднія пажаданні. Жадаем і вам у Новым годзе вялікага здароўя і шчасця.

І ўсім шматлікім чытачам, хто прыслаў нам навагоднія і святочныя пажаданні — сардэчнае беларускае дзякуй!

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

352. Васіль Сакоўскі (Гайнаўка) — 1000 зл.
353. Мастацкі калектыў „Тыневічанкі" (Тыневічы Вялікія) — 5000 зл.
354. Канстанцін Грэсь (Пясчанікі) — 1000 зл.
355. Nikolas Prusky (Grand Rapids USA) — 30 дол.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

— КАЛЯНДАР —

230 гадоў назад

27.I.1756 нар. Вольфганг Моцарт, аўстрыйскі кампазітар.

120 гадоў назад

29.I.1866 нар. Рамэн Ралан, французскі пісьменнік.

65 гадоў назад

30.I.1921 нар. Іван Шамякін, беларускі пісьменнік.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі
АДРАС РЭДАКЦЫІ:

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
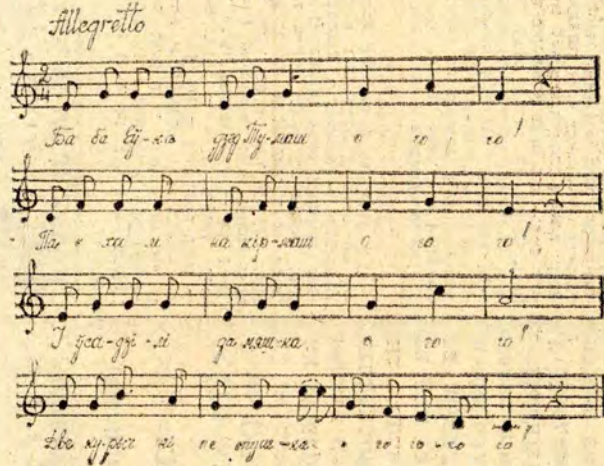
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 23, 00-953 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykła jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 79/86 r. Nakład 5.000 R-3

ФАЛЬКЛОР

БАБА ЕЎКА
(жартоўная)

Баба Еўка, дзед Тамаш, о-го-го!
Паехалі на кірмаш, о-го-го!
І ўсадзілі да мяшка, о-го-го!
Дзве курачкі, петушка, о-го-го-го!
Распрадаўшы ўсе тавары, о-го-го!
Пайшлі паліць сівай гары, о-го-го!
Дзед сеў за пана, о-го-го!
Баба села за фурмана, о-го-го-го!
Пакуль баба не спала, о-го-го!
Та й кабылка дрыптала, о-го-го!
А як баба лягла ў воз, о-го-го!
То й кабылку чорт панёс, о-го-го-го!

Ад Монікі Федаровіч, 1922 года нараджэння, вёска Ахрымаўцы гм. Кузніца Беластоцкая, запісаў 29 верасня 1985 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

З чаго смяюцца суседзі.

НІЎКА

НА РЭПЕТЫЦЫІ

На рэпетыцыі духавога аркестра дырыжор робіць заўвагі музыкантам:

— Другі трубач іграе фальшыва!

— Другі трубач яшчэ не прыйшоў!

— Добра. Скажыце яму аб гэтым, калі ён прыйдзе.

ЧЫРВОНАЯ КАСЫНКА

На стадыёне праходзяць лёгкаатлетычныя спаборніцтвы. Гледзячы на дзесяцікіламетровы забег спартсменаў, жонка кажа свайму мужу:

— Мне здаецца, любы, што ў бегуна з чырвонай касынкай на шыі ёсць усе шанцы прыбегчы першым.

— Мне таксама здаецца, мілая, толькі гэта ў яго не касынка, а язык.

„Сёння, маэстра, ваш кларнет гучаў даскапала".

ГУМАР З БАРАДОЮ

ЗЯЦЬ

Хітра жмурачы вочы, пан абяцае свайму найміту выдаць за яго дачку праз два гады, калі той будзе служыць да жаніцьбы толькі за харч.

— Згодны, Дзяніс?

— Згодны, пане, але пры ўмове, што будзем есці з вамі разам за адным сталом. Як-ні-як, а зяцем буду.

ПЕРАКУРЫ

Любіць ён адзіны
Прынцып свой каронны:
Працаваць гадзіну,
Дзве — аддаць курэнню.
Ледзьве ў працы ўзяты
Добры рытм станочны,
Ён крычыць заўзята:
— Перакур, браточкі!
Слухайце параду:
Хопіць, хлопцы, часу.
.. І дыміць брыгада,
Точаць хлопцы лясы.
Перакуркін чынна
З імі байкі баіць:
— Пастаіць машына,
Не ўцячэ — не заяц!..

Генадзь Зотаў

У рабоце „ох", а есць за трох.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Шатландзец і англічанін былі запрошаны на вяселле. Іх месцы за вясельным сталом аказаліся побач, і яны разгаварыліся аб падарунках маладажонам.

— Я прынёс чайны сервіз на дванаццаць персон — сціпла сказаў англічанін.

— А я, — горда абвясціў шатландзец, — сітца для чаю на восемдзесят восем чалавек!

*

— Ну, як табе падабаецца злодзей у маёй новай п'есе?

— Ён чароўны! У яго ўсе рэплікі крадзеныя!

*

Пацыент скардзіцца ўрачу:

— Доктар, пасля таго, як вы запламбіравалі мне зуб, ён пачаў балець яшчэ больш.

Тут падыйшоў Кіндзюліс і адзначыў:

— Значыць, доктар не памыліўся: запламбіраваў хворы зуб, а не здаровы.

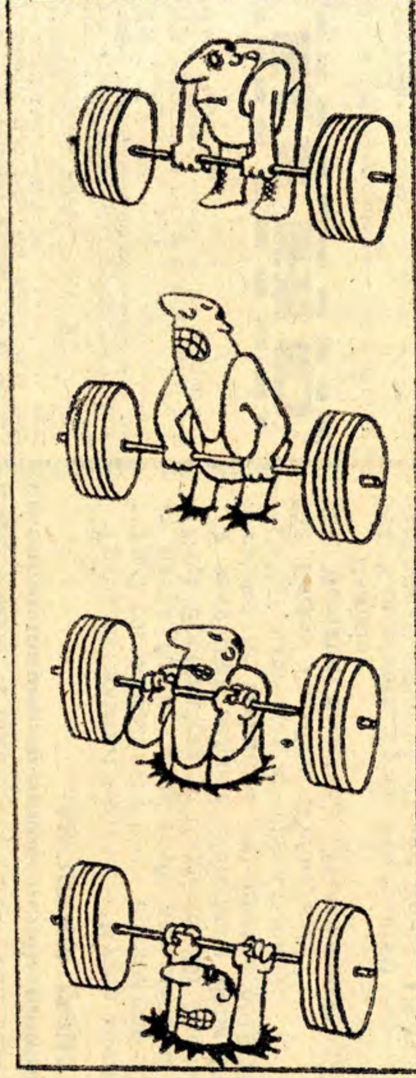
З „Весніка Задрыповіі"

ГЭТА ЦІКАВА

Група вядучых псіхолагаў навуковага даследчага інстытута „Сорам" прыйшла да вываду, які пацвердзіўся практыкай. Аказваецца, калі людзі чырванеюць, то яшчэ не значыць, што ў іх ёсць сумленне. Доследы паказалі, што калі б яно ў іх было, не рабілі б таго, з-за чаго чырванеюць.

БАНТОН

Спачатку, каб яе чорт узяў, трэба жанчыну прапусціць, каб яе халера ўзяла, а ўжо потым самому перціся.

ПАЦЕШЫЛА

— Колькі я вас вось лячу, а яшчэ ніколі не чуў, каб вам лепш было! — кажа лекар бабулі. — Дык як, хоць сёння лепш?

— Сёння?.. Вы ведаеце... сёння лепш, чым будзе заўтра!

Курёзы

ПА ІНСТРУКЦЫІ

Вадзіцель машыны г. Портсмут па прозвішчу Марк Даніэле быў спынены на вуліцы за знявагу правілаў руху. Побач з ім сядзеў другі чалавек па прозвішчу Келі Пэлтан. У час размовы выявілася, што гэта не пасажыр, а іменна ўладальнік той машыны. Але ён за руль не сеў, бо быў у гасцях, дзе яму давялося выпіць віскі. А паколькі п'яным за рулём быць інструкцыяй не дазваляецца, то ён папрасіў давесці машыну дадому Марка Даніэле. Праўда, той зусім сляпы і нічога не бачыць, але ж у інструкцыі нідзе не сказана, што сляпым вадзіць машыну забараняецца.

У даным выпадку, калі справа не дайшла да наезду, яе можна было закончыць грашовай курорай, перададзенай у руку паліцэйскага. Але сябры на гэта не пайшлі, бо яны фармальна не парушылі інструкцыю, а значыць, ніякі суд не прыцягне іх да адказнасці.

МІЖ НАМІ

Часам верыш толькі таму, чаго не разумееш.

